

ВИТОКИ

Глибокі передріздвяні сніги ніби сповили саме життя, затамували час. Ялинка, зрубана в погребському лісі, примотується до санчат, залишає на сизуватій пухнатості снігу свої сліди. Потрібно якнайшвидше перетнути погребське поле, спуститись в яругу, що носить назву відстрашуючу, але не страшнішу від самого лісника: Чортиха. Тут сходяться до широкого берега три гори, посередині поміж ними — Чортова гора. Кажуть люди, що, коли дідько крав землю, то останню шапку він ухопив найродючішою, але не встиг викрасти, як заспівали у Вільшанці півні. Ось вона, ця шапка землі — височіє кругленько, шпильсто — її з трьох боків оберізають струмки.

Це біжить вода з Великого Верем'я. Розгалужується, вбирає в себе ще один потічок і квапиться власти до річки Стугни. Якщо ти в цю припізнену пору відбився од гурту, то тебе неодмінно буде наздоганяти присмерковий вершник. Тобі зсудомлює шию і ти боїшся обернутися назад. Але чуєш, як кінь слідом за тобою шурхає копитами в сніг... Озираючись потрібно, просто необхідно, коли подолаєш страх, рвучко смикнувши головою назад, ти неодмінно побачиш білого вершника на білому коні. І переляк тебе кине вперед і ти будеш бігти че-

рез усю яругу, через вільшанське поле, і, забачивши стовпчики димів над хатами, переведеш подих і почувеш неодмінно: Добрий вечір, Щедрий вечір, Добрим людям На здоров'я...

Звідки цей голос?... Ні, не голос, а наростаюча до крещендо симфонія?.. Серце калатає, душа розмикається, аби вбирати радісні і завжди рятівні слова.

Співає земля... Білосизість снігів переходить в сизобілість неба, створюючи нерозривність земля-небо, небо-земля... А поміж ними ти: весь, як сніговий стовпець, що перетворився на суцільний слух і зір.

А ще в тобі відкрились додаткові джерела зору. Ти вже спроможен бачити те, чого раніше в метушні і не міг добачити: над тобою і поперед тебе шугають янголята... Але ж ти знаєш, що позаду тебе — білий вершник, при зустрічі з яким стає моторошно-млосно...

З відстані часу думаєш, наскільки незвичайна наша, насичена різними енергіями земля, яку лише ми і спроможні сприймати у її повноті самопрояву? Вона, земля, зберігає таємниці, зберігає інформацію, яку чужинці-заволоки ніколи не вчитували і не вчитають ані зі снігів, ані з маревних з'яв, ані з розлитих у повітрі голосів...

І я признаюся в любові до неї. Хоча доводилося бачити й інші землі. На льодовику Федченка, здавалося, можна було рукою сягнути самого Всевишнього, але таких відлунь я не чув; на острові Шпіцберген чув невщухні завивання снігових заметілей, проте не вчував тих різдвяних колядок та щедрівок, що супроводжуються переливанням кришталевих дзвіночків... В пісках пустелі Каракум

чув тонкий поспів пісків, що нагадували поторкання дутару... Але то все чужі землі...

І з віком починаєш розуміти ту тоскную необхідність наших емігрантів, що воліли б померти на рідній землі. Або ж хоча б їхні тлінні рештки були перенесені колись до лона рідної землі.

Так, саме тут одвічний космічний зв'язок людини зі своєю Батьківщиною... Громадянин всесвіту цього ніколи не зрозуміє. Для нього будь-який край є просто територією. А для нас, українців, земля є вітчизною, землею рідною, землею священною, землею пращурів... І зрозумілим стає, чому чужинці такі жорстоко-байдужі до наших звичаїв, до нашої віри, до нашої культури, до нашої мови, до нашої землі. Чому вони вирубували священні діброви, руйнували вівтарі наших храмів, занепащуючи їх, перетворюючи на складські приміщення, буцегарні та місця для розваг. Так само стає зрозумілою та запопадливість деяких науковців, які позбавляли нас права на нашу власну історію, на наші духовні витоки. Відомий "мовознавець" (в лапках) Н. Марр ще в 1924 р., досліджуючи легенди про походження Куара у Вірменії та Києва на Русі, зазначав: "Чистота етнічного складу слов'янства — міф, але міф не народний, а створений у кабінетах, книжковий постулат лінгвістичної робочої теорії, побудований на спорідненості мовних явищ, які побутують, вони не пояснювані генетично, але й не можуть бути пояснені безжиттєвою гіпотетичною схемою".

Закінчення на с. 6

омері:

писав би
дні

Чубинський? — стор. 4

Ольга Герасим'юк: "Обов'язок бути адекватним своїй популярності" — стор. 7

Сергій Квіт: "Наш час — для створення текстів" — 3 стор. 8

Добрий чаклун Володимир Нероденко — стор. 14

У колі родини, у колі однодумців. Фото О. Куллахметова

З РОСИ Й ВОДИ, НАРОДНИЙ ПРОФЕСОРЕ!

Такого вечора — багатолюдного, щиросердного, рідного і громадянського водночас, — столичний Будинок вчителя не бачив давно. Кияни, а також просвітяни з багатьох областей віншували з 60-літтям видатного письменника, публіциста, просвітянина, професора Анатолія Погрібного. Здається, що вечір 9 січня став продовженням дзвінкої коляди, адже кожному присутньому — від Патріарха Філарета до наймолодшої учасниці "Берегиньки" хотілося побажати Анатолію Григоровичу щастя-здоров'я, творчого натхнення, добра і сили його родині.

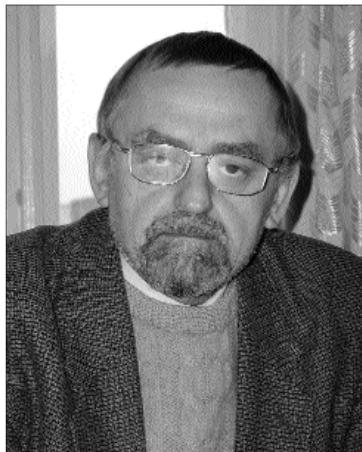
Центральне правління "Просвіти", Спілка письменників, Інститут журналістики Національного університету, земляки-чернігівці, ведучі вечора Павло Мовчан та Володимир Яворівський, професори Петро Кононенко, Тарас Гунчак, Віталій Радчук, голова УКВР Михайло Горинь, головний редактор журналу "Жіночий світ" Ольга Кобець у своїх виступах склали колективний портрет видатного громадського діяча, воістину народного професора Анатолія Погрібного. На пропозицію професора Віталія Карпенка учасники вечора прийняли звернення до комітету національної премії ім. Т. Шевченка про одностайну підтримку книги "По зачарованому колу століть, або Нові розмови про наболіле", що заслуговує найвищої відзнаки.

Талант Анатолія Погрібного, його п'ятирічна праця в українському радіоєфірі, наче Цар-голос на полі української справи, надихає мільйони. Щастя Вам, пане Анатолію!

Редакція

ЗДРАСТУЙТЕ, ВИБОРИ. ПРОЩАВАЙ, ДЕМОКРАТІЄ?

Політичний рік 2002 від свого попередника відрізнятиметься передусім парламентськими виборами і ще більшим рухом назад від демократії. Хоча підстави для оптимізму (вельми незначні) є, — вважає політолог Володимир Полохало.

— Ключова подія — вибори — визначатиме парадигму не лише цього року, а й найближчого періоду. Аналізуючи події з вересня по грудень і першого тижня січня, все менше сподіваємося демократичності цих виборів. Ми не побачимо вільного волевиявлення громадян чи відповідності стандартам, що властиві європейським країнам, в тому числі постсоціалістичним. Якщо говорити про вибори, наприклад, у Польщі, можна сказати, що ми віддаляємося від демократії. Класик сказав, що демократія — це погана річ, але нічого кращого людство ще не винайшло.

Особливість українського життя — суспільство не стало самостійним політичним автором. Громадяни не виявили себе тією силою, яка визначає характер політичної влади. Тому Володимир Литвин, не соромлячись, говорить про те, що 25% виборців завжди підтримують владу — якою б вона не була. І тут не йдеться про її результативність чи неконкурентоспроможність — усе одно їй довіряють. Це означає, що критичної маси громадянського суспільства в Україні не утворилося.

У державі ведеться неприхована передвиборча агітація, закон про вибори не діє, хоч це основний закон на даному етапі. Що ж тоді говорити про те, як це відбуватиметься в березні? Сумнозвісний адмінресурс — це повсякденна реальність — це по-перше. А по-друге — політична культура українських еліт є недемократичною за всіма ознаками. Йдеться лише про утримання влади — не про

оновлення чи ротацію. Утримання насамперед у руках Президента, який є головним учасником виборів, хоч і нелегітимним.

— **Один із похмурих прогнозів наслідків виборів — громадянська війна. Ви можете погодитися з таким передбаченням?**

— Громадянська війна в Україні відбувається вже багато років — у верхах. Громадяни ж між собою не воюють. Але характер конкуренції між політичними елітами має всі ознаки — убивства, шантаж, найбрудніший компромат, і це можна назвати малою громадянською війною. У велику вона не переросте — українське суспільство не є суспільством незадоволених. Як не парадоксально, це суспільство задоволених. Невдоволення може мати різні типи — демократичної частини громадян, це призводить до самоорганізації суспільства, механізмів тиску на владу тощо. Є невдоволення пасивно демократичне — коли людина все ж таки хотіла б змін на краще, але не є активною у виявленні цих політичних інтенцій. Наразі, невдоволення радикальне або люмпенське, до якого в Україні апелюють такі політики, як Вітренко чи Симоненко. Але жоден з цих виявів незадоволення не є настільки виразним, щоб викликати соціальну конфліктність. Наше суспільство є консервативно стабільним з вираженням пасивним громадянством.

— **Отже, після виборів Захід остаточно махне на Україну рукою.**

— Він уже це зробив. Україна утвердилася на Заході як недемократична країна — з корумпованою політичною елітою, яка віддаляється од Європи. Щоб похитнути цей образ чи якимось зняти індекс негативності, потрібно багато років, сьогоднішнім лідерам це не під

силу. Але їм і байдуже, до речі.

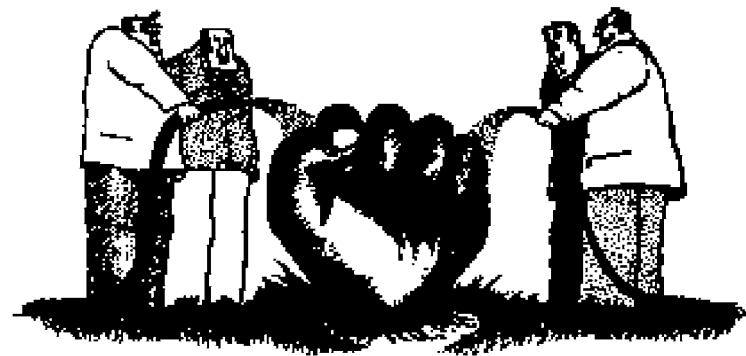
Нарешті, маємо імідж держави, у якій не панує верховенство права. Це усталено і на рівні масмедіа, і на рівні оцінок зарубіжних політиків. Я не можу знайти позитивних відгуків про Україну в закордонній пресі.

На теренах пострадянського простору утверджується президентський авторитаризм. У Казахстані, Білорусі, Росії — Україна не є винятком. З точки зору спільності і характеру тенденцій, перспектив розвитку, Україна дуже близька до Росії — на 90%. Але російський авторитаризм має явні національні ознаки, російські люди консолідовані навколо національної ідеї у широкому спектрі — від суспільства до еліт. Від правих до лівих, від Зюганова до Жириновського. Українська ж політична еліта відрізняється тим, що у цьому розумінні неконсолідована. Кланові інтереси беруть гору над національними.

Та попри все мені здається, що є певний шанс для демократичного розвитку. Я все ж таки сподіваюся, що в парламенті буде неліва демократична опозиція. Хоч не знаю, з кого вона складатиметься. Можливо, хоч маловірогідно, що відбудуться якісь демократичні метаморфози з Ющенком, можливо, потрапить до парламенту блок Юлії Тимошенко. Поки що при усьому радикалізмі вона демонструє демократичні симптоми, властиві нелівій опозиції. А, можливо, відбудуться якісь соціал-демократичні метаморфози з Морозом.

Інакше буде гомогенний парламент, якого хоче Президент. Йдеться про спадковість влади — чи це буде від Кучми до Кучми чи від Кучми до Литвина, Медведчука чи Кінаха — не має значення.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Малюнок О. Євтушенка

КИЯНИ НЕ ВІРЯТЬ ПАРТІЯМ І ГЛАВІ ДЕРЖАВИ

Напередодні зимових свят Інститут трансформації суспільства провів опитування 2100 киян на тему їхнього ставлення до партійних блоків і Президента. Мешканці столиці оригінальністю не відзначилися — переважна більшість симпатизує «Нашій Україні» і висловлюється за відставку Леоніда Кучми.

На запитання «чи повинен Президент піти у відставку?» ствердно відповіли 43,7% респондентів. Ремарки на полях анкет ще красномовніші: «Мені важко судити Президента — нехай Бог його судить», «Він бандит», «Кучмі небагато залишилось».

Як і раніше, лідер рейтингів — блок «Наша Україна», хоча його популярність знижується — ще півроку тому В. Ющенку висловлювали підтримку 40%, зараз — 17,5%.

Однозначно втратили позиції комуністи, набрав-

ши всього 7,5%, так само, як і зелені — 3,5%.

Розрекламований блок «За СДУ!» в столиці ледве зміг зачепитися за 4%-ий бар'єр, набравши всього 3,95% голосів. Так само як і «Яблуко» — 3,86%. Впевненіше може почуватися у Києві Юлія Тимошенко — за неї проголосують 4,86% киян. Ще більше — за «Блок Мороза» — 5,62%. За соціал-демократів об'єднаних — 4,14%. Усього 1% набрала «Українська правниця». Досі не визначилися з вибором 25,48%, а не підуть голосувати 10,76% громадян.

Утім, голос народу — це не тільки цифри. Ось що думають учасники опитування про: «За СДУ!» — «накартали грошей, а тепер ідуть за недоторканістю», «Народний Рух за єдність» — «це не Рух, а розкольніки, їх створила влада», СДПУ(о) — «звідки їхні мільйони?»

•

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ПРЕДСТАВНИКІВ ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ УКРАЇНИ

п. Ігорю СТОРОЖУКУ,
президенту Національної телекомпанії;
п. Олександрові РОДНЯНСЬКОМУ,
генеральному продюсеру студії «1 плюс 1»;
п. Олександрові ЗІНЧЕНКУ,
президенту телеканалу «Інтер»

Шановні колеги!

З почуттям сорому і зніяковіння переглянули ми новорічні програми трьох основних українських телеканалів. Йдеться зокрема про новорічний «Вогник» («1 плюс 1») та музичний проєкт «Вечера на хуторі близ Диканьки» («Інтер»).

Чи не здається вам, що вже давно на українських телевізійних каналах, зокрема в програмах, розрахованих на всеукраїнську аудиторію, мала б у абсолютній більшості звучати українська мова, пісні та музика?

Гадаємо, нас правильно зрозуміють представники кримськотатарської, польської, білоруської, єврейської та інших національних громад — тим більше, що культурні надбання їхніх народів у святкових програмах фактично не були представлені. Гадаємо також, що нас правильно зрозуміють і чесні українські росіяни, які, окрім того, що їхні мовні та культурні права в українському інформаційному просторі задовольняються повною мірою, мають можливість безперешкодно переглядати ряд каналів російського ТВ. Сподіваємося, наші співвітчизники зрозуміють наше занепокоєння тим, що в ролі наемченини на рідній землі опинилися якраз представники українського народу, титульної нації, і наше обурення тим цинічним ляпасом, яким нагородило українськомовних українців вітчизняне телебачення. Жодними суржиковими мовними покручами, жодним використанням свиток, шароварів та віночків, навіть окремими «номерами» талановитих українських виконавців не можна зняти відчуття меншовартості українців як окремого народу і України як незалежної держави з прекрасною мовою і великою культурою.

Також, що стосується «Вогника» на «1 плюс 1», то використання зужитих форм колишнього радянського ТВ викликає великий сумнів і з іншої причини. Ці форми сприймаються нині не просто архаїчно, а як певний ідеологічний хід, розрахований на збудження ностальгії за «добримми» комуністично-радянськими часами. І дивно було спостерігати кволі намагання вписатися у контекст вторинності й залежності від невибагливих смаків радянських пенсіонерів таких фахових журналістів, як Ольга Герасим'юк, Алла Мазур, Юрій Макаров та інші. Нове ж покоління українців, молодь, яка сформувалася уже за часів державної незалежності і падіння тоталітарних псевдоцінностей, орієнтується на інші зразки, зокрема й у світовій популярній культурі. Тому досить пристойно і професійно виглядав концерт (трансляований у новорічну ніч УТ-1), присвячений сторіччю Нобелівської премії. Але це, на жаль, не можна вважати вітчизняним інтелектуальним продуктом.

Щодо «Вечерів...», то цей мозикл, попри певну вигадливність, мистецькі знахідки та виконавську майстерність українських артистів, залишає дивне враження: не вже Україна вже (ще?) розглядається як одна з російських провінцій? Чи фільм «Тарас Бульба», можливість якого давно обговорюється на різних рівнях, теж буде йти на українських екранах російською мовою з пафосом утвердження єдиної «православної» нації під егідою доброго російського царя — на тій лукавій підставі, що так, мовляв, у самого Гоголя? Хоча навіть «сам» Гоголь не приписував своїм героям таких лексем, які звучать з уст українських співаків в українському національному вбранні в російськомовних піснях, створених на українській фольклорній основі, як це ми побачили й почули на «Інтері». Невже ідея єдиного ро-

сійського народу з малоросійською складовою у ньому — це і є надзавдання керівників даного проєкту й каналу «Інтер» загалом?

Важко уявити будь-яку країну світу, де в новорічну ніч своїм громадянам демонстрували б такі ненаціональні програми. Посилання на «рік України в Росії», «спільність» українськоросійських проєктів (і, зрозуміло, коштів, виділених на них) нам не здаються переконливими. Українську мову в Росії розуміють, та й, зрештою, показати ті програми можна було в інший час. Окрім того, ведмежу послугу українським телевізійникам зробили численним громадянам Росії, представникам багатьох народів цієї країни, що також виборюють право на рідну мову й культуру і, очевидно, хотіли б на Новий рік почути з екранів російського телебачення вияв поваги до себе.

Гадаємо, українським телевізійникам і тим, хто стоїть за найбільшими українськими телеканалами, варто припинити розмови про насильницьку українізацію України (!) і надання російській мові статусу державної (офіційної) мови — оскільки те, що вони вже зробили, доводить: програма «взізнання в дружні обійми старшого брата» не тільки виконується, а й успішно перевиконується. Йдеться не про поодинокі випадки, а про постійне порушення прав титульної нації — зокрема права на отримання рідною мовою належного обсягу культурної, освітньої та іншої інформації.

З глибоким обуренням мусимо відзначити пасивну, якщо не потуральницьку роль щодо цих питань Державного комітету з інформаційної політики (голова Іван Драч).

Сподіваємося, що колеги з українських телеканалів усе ж згадають, що в Україні, крім російськомовного, є ще й українськомовне населення, яке зовсім не є другосортним і яке, віримо, заслугує на більшу увагу й повагу, ніж та, яку ви виявили у своїх новорічних (та й багатьох інших) програмах. Щиро бажаємо вам успіхів у вашій праці — для всіх, а не лише для мовно упривілейованих вами громадян України.

Віра АГЕСВА,
доктор філологічних наук,
професор Національного
університету «Києво-
Могилянська академія»;
Наталка БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ,
поетеса;

Любов ГОЛОТА,
письменниця, головний редактор газети «Слово Просвіти»;
Оксана ЗАБУЖКО,
письменниця, віце-президент Українського Пен-центру, старший науковий співробітник Інституту філософії НАН України;
Олександр ІРВАНЕЦЬ,
письменник;

Софія МАЙДАНСЬКА,
письменниця, лауреат премії імені Олеся Гончара та «Благовіст»;
Микола РЯБЧУК,
журналіст;

Максим СТРИХА,
доктор фізико-математичних наук, перекладач;

Людмила ТАРАН,
поетеса, кореспондент журналу «Українська культура»;
Григорій ФАЛЬКОВИЧ,
голова Київського єврейського культурно-просвітницького товариства імені Шолом-Алейхема

ЧОБОТАРІ БЕЗ ЧОБІТ — КРИМІНАЛЬНА ІСТОРІЯ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Закінчення.

Початок у числах 36, 38 за 2001 рік

Те, що ми впродовж п'яти років і до сьогоднішнього дня спостерігаємо в акціонерному товаристві "Славутич" — це типовий зріз явища, яке є характерним для всієї сфери виробництва в Україні, а саме: намагання все тієї ж скорумпованої комуністичної номенклатури тихою сапою прибрати до своїх хижих рук колективне майно трудящих. А щоб реалізувати цей намір, треба усунути законних власників за допомогою кримінальних елементів.

6. ХТО ОСНОВНИЙ ФІГУРАНТ?

Карну справу за звинуваченням колишнього "президента" АТ "Славутич", яка "потягла" на кільканадцять томів, уже розглянуто в судовому процесі і фігурант отримав термін ув'язнення.

Проте, чи засуджений Р. Папая є насправді основним фігурантом в широкомасштабній, системній афері (або, якщо хочете, системі афер), до якої було втягнуто також і АТ "Славутич"? Чи міг би він так відверто і нахабно вдаватися до численних порушень закону, якби він і його "сотовариші-подельнікі" не мали надійного прикриття згори, тобто, кримінально-реформаторськи висловлюючись, — "даху" над собою?

Причому, даху дуже потужного. Настільки потужного, що суддя М. Новиков зі столичного Арбітражного суду долучив до справи про банкрутство "Славутича" претензії, котрі не тільки вочевидь виссані з пальця, а й прямо суперечать українському законодавству.

Судить самі. Вже після того, як новообране правління АТ встановило повну картину шахрайства, склало список усіх кредиторів і кредиторів, а слідство у справі Р. Папая наблизилося до кінця, на сцені подій з'являється партнер Р. Папая з Санкт-Петербурга А. Хачікян, який вимагає від "Славутича" 1,9 млн. грн. вигаданого боргу, додавши до "боргу" пеню в розмірі 180%! До цих претензій додається ціла тека сфальсифікованих документів.

А через тиждень по тому, як арбітражний суддя М. Новиков з дивовижною оперативністю прийняв ці документи до справи про банкрутство "Славутича" (того ж дня, як їх зареєстровано в канцелярії суду), у тому-таки Арбітражному суді з'являється представник Санкт-Петербурзького ТОВ "Золотий Хрест" О. В. Муравйов, який на додаток до вищезазначеного шахрайського пакету "документів" подає судді М. Новикову ще й таке цікаве пояснення:

"...був укладений договір № 35 від 22 серпня 1996 року, зобов'язання по якому АТ "Славутич" виконало не повністю та неналежним чином. Сторони зазначеного договору знаходяться в країнах, які дотримуються Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, підписаної 20 березня 1992 року країнами-членами СНД. Ст. 11 п. "е" зазначеної Угоди передбачено, що права та обов'язки сторін можуть визначитися угодою сторін і мати пріоритет перед національним законодавством" (виділення моє — **Є. Г.**)

Хотілося б з цього приводу ще раз запитати наших доблесних законодавців, чи знають вони про те, що арбітражні суди нашої держави приймають до розгляду претензії з Росії до суб'єктів нашого господарства на суми в мільйони доларів, з посиланням на наддержавні юридичні норми, прийняті у Москві майже десять років тому, тобто через три місяці після того, як український народ проголосував на референдумі за свою незалежність?!

Чи не бачимо в діяльності судів і суддів слід того самого "даху", який забезпечує діяльність папаянів? І чи не вмовач у цю важливу справу свого пальця наш гарант, якщо по всій Україні, практично в кожному акціонерному товаристві, під пильним поглядом відповідного державного адміністратора так само працює під "дахом" свій фігурант?

А тому не тільки на сумному досвіді одного "Славутича" можна написати посібник з кучмономіки під назвою "Методи створення і збагачення нової криміналізованої еліти в процесі державного шахраювання під гаслами економічного реформування."

7. СПРАВА РЯТУВАННЯ ПОТОПАЮЧИХ...

Ніхто не потопав. Бо тоді, у 1999 році, справи на фабриці розвивалися загалом позитивно.

Незважаючи на те, що владно-адміністративна сторона, замість того, щоб допомагати акціонерам, періодично викидала на арену цього "цирку" нові "номери", виробництво потихеньку функціонує за рахунок розвитку малих підприємств, які виготовляли гарне взуття, а правління "Славутича" поступово розраховувалося з боргами.

Час від часу різні державні органи і установи намагалися "причепитися" до діяльності фабрики, але правління АТ діяло відкрито і прозоро, у повній згоді із призначеною державними адміністраторами ліквідаційною комісією і згідно із законом. Це була нелегка, нудотна, невдячна робота, в якій влада завжди має перевагу. Акціонери оспорювали безпідставні кредиторські вимоги, повертали на фабрику дебіторські борги, ремонтували будівлі і комунікації.

Коли навесні 1999 року акціонери підбили попередній баланс, виявилося, що залишок боргу на суму 384,8 тис. грн. (у тому числі 205,8 тис. грн. невиплаченої зарплати) повністю перекидається частково активів фабрики: 104 тис. грн. на розрахунковому рахунку, 24 000 пар взуття на суму понад 300 тис. грн., 16 тонн продуктів харчування на складі.

Отаким "банкрут". Тобто насправді не було ніякого банкрутства. Було лише велике бажання чиновників-кучмістів прибрати до своїх загребущих рук ласий шматок власності трудящих.

А "Славутич" усе-таки живе!

Протягом двох років офіційного банкрутства підприємства правління АТ зберегло в робочому стані виробництво, всю навколоробничу та соціальну інфраструктуру фабрики і станом на березень 2000 року було у повній готовності до введення підприємства у повноцінний режим, перша черга якого на 600 робочих місць лише чекала слушного моменту.

Для цього треба було тільки завершити деякі формальності ліквідаційної комісії й отримати кредит під обігові кошти. Уже й замовники були, котрі чекали на підписання контрактів для виготовлення перших партій взуття.

Спливав час. Правління борсалось в судово-арбітражних тенетах влади, а рядові акціонери — особливо люди старшого віку — інколи навідувалися на фабрику: "Коли ми вже почнемо працювати? Жити немає за що!"

Люди не розуміли ситуації: "Як же це так? Ми перемогли на зборах, ми хочемо працювати, є робочі місця, є покупці нашої продукції, а

фабрика простоє!"

Люди не розуміли, чому це, згідно із Законом "Про банкрутство", не голова правління АТ, а голова ліквідаційної комісії (сама назва якої вочевидь є абсурдною, бо про яку ліквідацію тут може йти мова?!). Має підписувати заяву про матеріальну допомогу, наприклад, на похорон ветерана фабрики, та ще й за рішенням зборів кредиторів, з якими вже фабрика повністю розрахувалася?

Раптом (знову раптом?) наша доблесна Верховна Рада приймає Закон — а гарант під-

Валентина Кантур — голова правління АТ "Славутич"

писує без жодного вето — "Про відновлення платоспроможності підприємств" (фактично новий закон про банкрутство). Здавалося б, за назвою закону, його мета збігається з метою акціонерів. Причому, цієї мети вже практично досягнуто, адже платоспроможність "Славутича" відновлено, треба закривати процес банкрутства заключним ліквідаційним балансом і пускати підприємство в нормальну експлуатацію.

Аж, ні! Бо в новому законі передбачено, що керівником підприємства-банкрута призначається арбітражний керуючий (керуючий від імені і за дорученням державних адміністраторів) — такий собі князь-монополіст, який автоматично звільняє керівництво підприємства, тобто, по суті, ліквідує правління АТ, а отже, і саме АТ.

8. ЧИ ТІЛЬКИ СОВЕЦЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ПРИЧИНОЮ?

Слово ментальність означає спосіб мислення. А спосіб мислення і структура мислення залежать не тільки від освіти та інформованості конкретної людини, а й від її генетичної спадковості й емоційного життєвого досвіду — у кого було чого більше: радості чи горя.

Генетика? Відомо, яка може бути генетика після голодоморів, відстрілів кращих особистостей та нужденного життя цілого народу впродовж кількох поколінь. Радість? Звідки їй узятися, коли й зараз, після епохи "залізної завіси" і постійного підкагешного страху, люди все ще бояться чиновника і готові віддати йому останнє у вигляді хабара, аби він лише "допоміг".

Громадянам України дуже бракує почуття власної гідності й самоповаги, а звідси й бракує справжньої поваги до тих, хто на це заслуговує. Замість самопринизливого запобігання перед хаммами, давно треба набратися шляхетної поваги до себе і презирства до тих, хто живе брехнею й лицемірством. Бо тільки за таких умов може існувати справжній патріотизм і тільки тоді Україна може зберегти незалежність.

На жаль, істина про нікчемність переляканого й бездумного народу добре відома владним адміністраторам і їхньому олігархічному оточенню. Добре відомо, що надурити можна тільки слабків, тільки тих, хто сам дасть себе надурити.

Тому, коли стало відомо, що фабрика, яка перебуває в центрі столиці у прекрасному ро-

бочому стані, звільнилася від боргів і готова хоч зараз почати працювати, але тільки штучно утримується в невизначеності шляхом владної еквілібристики, з'явилися "інвестори". Тобто перекупники акцій.

Власне, вони "з'явилися" цілком організовано. Маючи на руках повний список акціонерів з адресами й телефонами (звідки їм цей список узяти, як не від самих владних адміністраторів і, як усі розуміють, не за порожнім конвертом), вони протягом кількох днів святкування Дня Незалежності об'їхали домівки акціонерів і за безцінь скупили майже 25 % акцій АТ "Славутич" (тобто папірців на право володіння акціями).

При номінальній ціні акції 13 грн., "інвестори" купували (бо люди продавали) спочатку по 1–2 грн. Протягом двох місяців ціна на акції піднялася до 4–5 грн. Аж тут з'явилася ще одна група "інвесторів"-конкурентів, які запропонували за великі пакети 400–800 акцій по 7 грн. за штуку. Ажіотаж! Народ бігав від одного офісу до другого, щоразу, як ціна скупки піднімалася в одному з них на 30–50 копійок.

А щоб цей процес відбувався активніше і акціонери не дуже замислювалися про своє майбутнє, "інвестори" увійшли у відповідний контакт з податковою адміністрацією і "Київ-енерго", пропонуючи (питання винагороди ми тут розглядати не будемо), щоб ці організації подали клопотання до суду про якнайскоріше переведення АТ на "банкрутування" за новим законом. А це означає: усунути правління, призначити арбітражного керуючого, який не перейматиметься інтересами колективу акціонерів.

Для більшої ясності ними одразу було запропоновано на посаду арбітражного керуючого відповідну особу — пана Некрилова, молодого чоловіка 25–27 років, який був присутній на засіданні Господарського суду.

Суд так поспішав, що вирішив не на користь "Славутича", не зважаючи навіть на те, що справа перебуває на розгляді у Вищому Арбітражному Суді України.

Офіційно вважається, що акції скуповує "Фортіс ЛТД, штат Нью-Джерсі". Звичайно, скупка відбувається через брокерів, але подейкують, що за цим стоїть відомий російськоорієнтований концерн "Індустріальний Союз Донбасу", один із засновників якого нещодавно був призначений Л. Кучмою на посаду міністра енергетики.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Станом на кінець року "Фортіс" скупив 32 % акцій "Славутича". Ще раніше, коли цей процес тільки починав набирати ознак ланцюгової реакції, правління АТ намагалося протидіяти, закликаючи людей не продавати свого права на майно, водночас залучаючи до скупки акцій вартих довіри спонсорів і партнерів. Тоді підприємство-орендатори спромоглися купити до 3 % акцій (у виробничників усі гроші в обороті, немає вільних), інша виробнича фірма — 10 %.

Згодом з'явився ще один альтернативний покупець, який протягом двох тижнів піднімав ціну скупки з 8 до 20 грн. і, таким чином, набрав пакет 26 % акцій. На цій стадії багато хто з акціонерів фабрики вигідно продав свої папери (бо вище від номіналу, а отже, вже немовби й з дивідендами), отримавши по 8–12 тис. грн.

Хоча, звичайно, разом зі своїм правом на майно, люди продали фактично не тільки своє право на завтрашній день, а й свої робочі місця на день сьогоднішній.

Нині члени правління АТ "Славутич" завершують "ліквідаційні" справи і в теперішній ситуації дуже сумніваються, що фабрика коли-небудь виготовлятиме взуття: "Ось тепер прийде новий хазаїн..."

Ця історія ще не має кінця. Як не має кінця день, який продовжується з кожним новим ранком завтра.

Отож, якогось завтра ми вам ще розповімо про те, що вам знову придумав влада, яка досить ефективно бореться проти свого народу. А поки що мене бентежить інше: чи відповідатиме колись за це все наш гарант?

Чи може справа не дійде до відповідальності, а натомість, за такою самою технологією надурювання, державні адміністратори, які явно працюють в імперських інтересах Росії, встигнуть забрати у народу все його майно? Чи тоді існуватиме незалежна Україна?

● **Євген ГОЛИБАРД**
Фото Володимира ЩЕРБИНИ

Павло Чубинський

16 січня святкуємо малий ювілей Нації: рівно 10 років тому Верховна Рада України прийняла текст Національного Гімну України з посиланням на авторство Павла Чубинського. У вересні нинішнього року також відзначимо (чи урочисто?) рівно 140 років з дня написання цього тексту. Проте, чи саме цей текст написав Павло Чубинський і ЧИ НАМ ПОТРІБЕН НИНИ САМЕ ТАКИЙ?

Українська Нація перебуває зараз у підлітковому віці. Але не це є небезпечним. Небезпечно те, що у нації немає чітко визначених, однозначно трактованих і загальнознайомих героїчних прикладів, символів, закликів і атрибутів. Власне відсутність чіткості, однозначності трактування і загальнонаціонального (загальнонародного) визнання, а отже й відсутність достатнього розуміння та глибокого усвідомлення цих конче необхідних складових свідомого патріотизму — є важливою перешкодою на шляху розбудови молодій незалежній державі.

Візьмемо, наприклад, найочевидніший (бо у всіх перед очима і затверджений парламентом) символ Національної Держави — Гімн України.

**Ще не вмерла Україна
І слава, і воля,
Ще нам, браття українці,
Усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки,
Як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття,
У своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.**

Уперше в цій редакції тексту Український Національний Гімн зазвучав офіційно на урочистому засіданні Верховної Ради України 5 грудня 1991 року у виконанні Українського народного хору ім. Григорія Верьовки (аранжування Анатолія Авдєєвського). Під час виконання цього твору Капелюю бандуристів ім. Тараса Шевченка (США), ми почули деяку відмінність у третьому рядку: *"Ще нам, браття молоді..."*. Відмінність суттєва, бо не заперечуючи національної приналежності ("браття" в контексті перших двох рядків), акцентує звернення до молодих українців, а отже, вибудовує у свідомості певний погляд у перспективу, з надією на можливості молоді і молодій державі.

Народний хор Академії Наук України, студентський хор Київської консерваторії під керівництвом Павла Муравського, деякі інші хори також співають *"браття молоді"*. Відомий народний хор "Гомін" під керівництвом Л. Яценка співає *"браття українці"*; замість *"І покажем"*, — *"Та й покажем"*, замість *"вороженьки"* — *"воріженьки"*, а замість *"і слава, і воля"*, — співають (зрештою, цілком слушно за змістом) *"ні слава, ні воля"*. Цей останній варіант знаходимо також в "Енциклопедії українознавства". Т. 1. Мюнхен — Нью-Йорк, 1949 р.

Існують десятки інших версій з більшими й меншими відмінностями: *"...це нам, браття козаки, згинуть наші вороги"* (збірник "Луна", упорядник — Кирило Стеценко); *"браття молодці, наші вороги, запануєм, браття, ми..."* (окреме видання, Київ, 1917 р.). А в збірнику "В. Трембіцький. Український гімн та інші патріотичні пісні. Нью-Йорк — Рим, 1973" знаходимо й такі рядки: *"Ой Богдане, Богдане,*

УПРОДОВЖ ДЕСЯТИ РОКІВ СПІВАЄМО НЕ ТОЙ ГІМН

Славний наш гетьмане, Нащо віддав Україну Москалям поганим?"

У чудовій книжці "Павло Чубинський. Сопілка. — К.: Задруга, 2001. — 79 с." (упорядник — Дмитро Чередниченко) подано 17 (сімнадцять!) варіантів вірша "Ще не вмерла Україна". У тому числі й видрук з журналу "Мета", № 4, Львів, грудень, 1863 р., в якому цей вірш подано в добірці із "Заповітом" Т. Шевченка, та ще й за його підписом.

Але найголовніше, що вдалося встановити Д. Чередниченку на підставі вивчення майже двох десятків архівних і рідкісних літературних джерел, це факт розбіжності між першим рукописом Павла Чубинського і пізнішими варіантами пісні, в тому числі й нинішнім текстом Гімну.

Зокрема, він цитує Павлового побратима — Леоніда Білецького, який був безпосередньо причетним до подій, що супроводжували факт написання: "У пресі мені траплялась вказівка, що пісня *"Ще не вмерла* (увага! — С. Г.) *Україні і слава, і воля*" — народна. Я можу засвідчити, що це помилкова думка: її справді створив Павло Платонович за таких обставин..."

І далі розповідається, як на дружній вечірці з сербами, в київському будинку купця Лазарева, на Великій Васильківській, 122 (нині — 106), співали сербську пісню, де були такі слова: *"...Серце біє і кров ліє за свою свободу"*. На Чубинського це справило таке величезне враження, що він вибіг до суміжної кімнати, а через півгодини по тому вже з'явився з текстом *"Ще не вмерла Україна..."*

Цілком очевидно (і не випадково), що слова П. Чубинського *"і слава, і воля"* та *"запануєм і ми, браття..."* перекидають місток до Т. Шевченка, котрий в "Івані Підкові" фразує:

*Було колісь — в Україні
Ревіли гармати;
Було колісь — запорожці
Вміли панувати.
Панували, добували
І славу, і волю...*

У мене давно склалося враження, що ворогам України української, ворогам України справді суверенної і демократичної дуже хочеться, щоб текст нашого Гімну залишався саме таким, як зараз. Тобто перекрученим за формою, абсурдним — за змістом, руйнівним — у сфері національно-патріотичного самоусвідомлення.

Вчитайтесь-вдумайтеся: *"Ще не вмерла Україна..."* Пропоную цілком логічне продовження: *"...але помреться, бо у бідних українців розуму немає!"*

Не поспішайте ображатися на мене. Подумайте. Подумайте і проспівайте від початку (без мого драгливого додатку): *"Ще не вмерла..."* Тобто то що — поки ще тримається, але вже дихає на ладан? Причому, разом зі "славою" і "волею".

Уявіть себе серед тисяч співвітчизників, разом із якими, у злагодженому хорі, у супроводі великого симфонічного оркестру, ви урочисто проголошуєте цю істину: *"Ще не вмерла..."* Хіба це не початок реквієму?! Вдумайтеся: перше дієслово (слово про дію; а оскільки це Гімн Нації, то про нашу з вами дію) дає зав'язку на смерть: *"вмерла"*. І це нормально? Хіба це Гімн новонародженої країни, яка хоче рости і розвиватися?!

Та такого "гімну" добре лише нашим ворогам співати. Тобто, добре для них, коли вони співатимуть для нас. Як попередження і погроза. От приїде російський хор (а такий приїде, бо "Рік України в Росії" — це ж, по суті, черговий рік експансії Росії в Україні) і співатиме перед Вами, "браття-українці", з триумфом, акцентуючи на тому, що ось-ось їхня "правда" візьме гору: *"Ще не вмерла..." і воля*, але невдовзі. Мовляв, зачекайте, українці, не так довго вам залишиться чекати і ... співати. Тим більше, що і в Гімні вашому не закладено жодних реальних перспектив, а лише дитячі ілюзії та рипущення:

**Згинуть наші вороженьки,
Як роса на сонці...**

По-перше, якщо так лагідно називаєтьс

їх ворогів, суфіксуючи найдорожчим (*неньки — вороженьки*), то яким чином збирається подолати їх — **улюблених**?! А ніяк. Самі *"згинуть"*. Випаруються, *"як роса на сонці"*. Дивина та й годі. І ви хочете, щоб оце гороскопне базікання брали до свідомості громадяни-патріоти?

А по-друге, як маємо розуміти "росу на сонці"? Бо якщо роса **під** сонцем випарується, це зрозуміло, а **на сонці** її просто не буває. Виходить, "нашим вороженькам" нічого не загрожує взагалі?

**Ще нам, браття українці,
Усміхнеться доля.**

Що це за безглузде "пророцтво", звідки воно, на якій підставі? У Гімні підстав немає! Та й коли воно буде оте "ще"? Ми ж не малі діти, щоб вірити обіцянкам — "От завтра прокинешся, а під подушкою — дари від святого Миколая". А якщо вірите, тоді чого ви, "браття українці", не задоволені нинішньою владою, яка те саме вам упродовж десяти років обіцяє: терпіть, чекайте, **ще** вам доля (*колись*) усміхнеться... Тим більше, що самі про це повторюєте у своєму Гімні, як заклинання.

Якби хтось захотів масово зазобувати українців, то він вигадав би саме такі слова, які замість того, щоб будити патріотичні почуття, спонукали б українців до самоприниження, пригнічували невизначеність, пасивність, лінивіми обіцянками сумнівного майбутнього, повною відсутністю мети і — головне — **відсутністю намірів боротися**, не кажучи вже про методи, засоби і кроки вперед! Тобто повною відсутністю **патріотичного обов'язку!**

Люди добрі, роззуйте очі та розгляньтеся навколо на інші нації, де давно немає наших проблем ("...чужого научайтесь"). Ось Вам початок німецького Гімну:

*Дойчланд, Дойчланд — убер аллес!
(Німеччина, Німеччина — понад усе!)*

Тут все чітко і ясно: мета, прагнення і патріотичний обов'язок. **"Понад усе!"** Візьміть початок польського Гімну:

У НОТАТНИК ПАТРІОТА

*Єшче Польска не згіне'ла
Кеди ми жиєми.
Цо нам обца пшемоц вєс'ла,
Шабльо' одбежеми!"
(Якщо ми живі,
То Польща не загинула.
Те, що насильно у нас забрали чужинці,
Шаблею відвоюємо!)*

Як бачимо, лексика польського Гімну виключає можливість проспівати його для поляків кимось іншим, загрожуючи їм так, як це можливо в разі виконання сучасного Гімну українського. Також не бачимо в польському Гімні жодних погроз, якщо навіть його співають поляки, бо "шаблею відвоюємо" тільки те, "що насильно забрали чужинці".

Коли восени 1981 року в Москві вирішували: вводити чи не вводити до Польщі війська для придушення "Солідарності", один із членів Політбюро процитував ці рядки польського Гімну. І це одразу внесло ясність щодо вірогідної реакції поляків на іноземну інтервенцію.

Нам також час внести ясність. Собі й іншим. Не гріх було б нам сформулювати Гімн в рішучішій, динамічнішій редакції, наприклад:

**Піднімаймо Україну,
Її славу й волю,
Щоб нам жодна чужа сила
Не зламала долі.
Нумо, браття, до роботи
Дружно маєм стати,
Разом з Богом, зла супроти
Щастя добувати!**

Жодним чином не претендую цим на досконалість. Нехай читачі пропонують свої варіанти тексту, діляться міркуваннями, надсилають зауваження. У кожному разі, **текст нашого Гімну має бути не аморфний і не плаксивий, а бойовий, урочистий і мобілізуючий**. Такий, що викликає повагу і пошану до Нації. Чого всім Вам щиро бажаю.

Євген ГОЛИБАРД

УКРАЇНА БЕЗ ГІМНУ

Живемо в епоху паліативів. Тобто тимчасовостей, тимчасових, як кращих рішень, які потім переходять у категорію рішень тривалих, якщо не вічних.

На початку другого десятиліття вже незалежної України не маємо ані остаточного варіанта Державного Герба, ані остаточного, затвердженого в законному порядку Національного Гімну.

Цього року виповнюється 6 років нашій Конституції, у статті 20 якої читаємо:

"Державний Гімн України — національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України".

Такого закону ще не прийнято, а отже, Україна досі живе без офіційного, але з тимчасовим символом своєї незалежності.

Якщо дивитися на справу з боку символів, побачимо, що й незалежність у нас ніби тимчасова.

Директор Інституту українознавства академік Петро Кононенко вважає, що такий стан речей, на жаль, є типовим для нинішньої української реальності, коли відповідні владні чинники і функціонери нерідко ігнорують ос-

новні положення Конституції і об'єктивні вимоги національного будівництва.

Академік П. П. Кононенко:

"Це питання дуже гостре. Дехто хотів би вважати, що слова "Ще не вмерла Україна і слава, і воля" відображають лише прагнення, бажання українців, далекі від реалій. Мали місце дискусії навколо цього вислову, з різними варіантами слів. Але хто б і як не казався, а Україна не вмерла у найтяжчі часи, поготів не вмерла нині."

Був час, коли Костомаров писав: "Лежить у могилі Україна, але не вмерла. Вона пробудиться, вона стане серед інших держав неподільною землею, Україною".

Зараз дехто з тих, хто прагне повернути імперське минуле, намагається відмовити Україні в праві на державність, ставить під сумнів її Символи.

От тут мав би виявити свою рішучість гарант Конституції, уряд, парламент, Конституційний Суд і, замість того щоб закликати, — ужити рішучих заходів!

Ви подивіться: у Києві, в кінці Хрещатика стоїть дуга, що на ній написано "На честь 300-річчя возз'єднання України з Росією". Але це го-

ТОЧКА ЗОРУ

ла пропаганда, яка не має під собою жодної історичної і юридичної основи. На бульварі Шевченка стоїть пам'ятник Леніну, на якому читаємо категоричний і абсурдний вердикт про те, що тільки "за умов спільної дії пролетарів великоруських і українських", — вільна Україна можлива.

Ми знаємо, що це, у крайньому разі, історична фантастика і, водночас, — московсько-большевицька пропаганда з епохи, яка вже дійсно вмерла і не має жодної перспективи. І така ситуація зберігається не тільки в столиці України.

Байдужість, безвідповідальність, а подекуди й свідоме прагнення керівників у центрі й на місцях не виконувати волю народу і Конституції — сумна, але очевидно яскрава і достатньо переконлива ознака цього перехідного періоду.

Тут і рядовий народ український повинен сказати своє рішуче слово. Тоді й урядові функціонери вчинять за логікою подій.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

КОЛИ ЗЛОЧИН СТАЄ ЗАКОНОМ

Закон і злочин — несумісні речі. Але трапляється, що єднається непоєднуване. І тоді вже край, межа, коли забувається мораль, віднімається розум й усе подальше залежить від віри. Якщо перемагає злочин у масці закону — гинуть люди, паплюжаться душі, інколи занепадають цілі народи.

Високі поняття наповнюються буденністю, життям людей. Скарга Генеральному прокурору п. Потебеньку Харинюк Галини Миколаївни, жительки с. Судобичі Дубенського району Рівненської області — можливо, є однією з тисяч, десятків тисяч подібних звернень. Але не звертати увагу на такі факти нашого життя означає нехтувати життям загалом — своїм, рідних, співгромадян...

Справа (справді кримінальна справа) пані Галини Харинюк, а точніше — її чоловіка Олексія з братом Володимиром Харинюків та ще чотирьох людей нагадує популярний сьогодні у світі демократичний терор проти недемократичного народу. Нагадує також маніакальний фанатизм нашого окупанта у двадцятих роках двадцятого століття, коли був винайдений спосіб ліквідувати селянське повстання в Україні руками тих же селян — "інститут "ответчиків" (директива РНК УРСР № 639 від 22 серпня 1921 р.). Як не абсурдно, ті брати Харинюки, обвинувачені у справі, та чотири експрес-методом знайдених свідки — у ролі тих "ответчиків" 20-х років минулого століття, які відповідали своїм життям та майном (залежно від міри "злочину") за "бандитські" прояви на закріпленій за цими "ответчиками" місцевості.

Усе у підсумку поєдналося у до болю реалістичний кримінальний триллер з відвертими сценами катувань і "беспределу". Той "беспредел" чинять не якісь місцеві ватажки-окупанти,

а ті, що називають себе "представниками Закону". Народу залишається здогадуватися: або представники — не представники (тоді що вони там роблять?), або Закон — не такий (тоді треба його міняти).

Місце розвитку подій — згадане село Судобичі та сусідське село Панталія на Рівненщині, де брати Тимошуки з Рівного (один — помічник міського прокурора, інший — суддя міського суду) мають дачний будинок. Саме матеріальні інтереси братів Тимошуків і стали центром резонансної справи, яка розкриває "небезпечне злочинне угруповання" (чомусь постійно народ наш ярликується цим кримінальним поняттям). Що ж вчинило злочинне угруповання? Задokumentований (але не доведений) факт викрадення з горезвісної дачі Тимошуків ванни та шести сервізів. Так, закон є закон. І якщо вчинений злочин, він має бути покараний. Але ж коли сімейні інтереси — грошова компенсація викрадених речей — змінює саму суть справедливості, чинячи злочин проти невинних людей... Це уже, погодьтеся, совкові методи розв'язання проблеми.

Про "інтереси" та "хід" правосуддя свідчить і те, що справу у своє ведення взяла рівненська міліція, хоча закон передбачає її у компетенції працівників Дубенського районного відділу МВС. Без жодних підстав, доказів, перевірки достовірності (зі свідками) алібі арештовані не тільки брати Харинюки. Найбільш кумедно і трагічно те, що викликані свідками громадяни Водолян, Шевчук, Буржуй та Гринь у той же день затримані на 15 діб адмінарешту за ст. 173 (дрібно хуліганство). Цікавий поворот, чи не так? Є свідчення, що двоє суддів міського суду відмовилися так чинити, довелося із легка витягувати іншого, котрий раптово вилі-

кувався. Далі до рук "сумлінних" правоохоронців за кілька днів "опрацювання" свідків потрапляє "чистосердечна явка з повинною", де свідки зізнаються, що усі вони — члени єдиного "злочинного угруповання".

12 січня закінчується адмінпокарання. Справа, можна буде певним, завершиться на користь братів Тимошуків. Якою ціною? Василь Гринь, свідок-злочинець, на бланку протоколу допиту написав дружині лист, який може коштувати йому життя. Він ладен продати все, аби вийти із в'язниці. Ризикуємо, публікуючи його, але сподіваємося, що він посприятиме встановленню істини і знайдуться люди, котрі знають справжню ціну Закону.

"Руслана я пишу до тебе, скажи мамі хай любими способами викупить мене звідси. Я Русланочка нічого не винний, ти знаєш сама, але вже була написана бумага на мене. Але я нічого не знав. Вони питали мене. На перший день я їм нічого не сказав, бо я нічого не знав. То вони у вісім годин ввечера вивели мене на другий поверх і мучили дві години, щоб я признався куди возив вану, а я не знав, що то за вану, куди возив. Вони мене дві години не те що били, а замучували, то чиста правда, щоб ти знала. Я вже казав краще застрільте мене. І я нічого не казав, бо нічого й не знав. І так вони помучили дві години і сказали, що через кожних дві години будуть мене мучити, доки я не зізнаюсь. А я нічого не знав, повір мені Русланочка, щоб я розказав як вони мене мучили, то ти б заплакала.

Русланочка, але не переживай, зі мною все добре. Русланочка будь ласка скажи мамі, хай мене викупить якось. Я готовий продати машину свою і поїду до дому і скажу матері, щоб продала корову, і я ще десь позичив би грошей, аби мені звідси вибратися. Але нікому цього листа не показуй, крім матері, бо як тут визнають, що я сказав їм неправду, що вони мене заб'ють. Мене посадили до того з с. Панталії і він мені розказав про все. І я їм сказав, що я там був і возив ту вану з Харенюками. Але це неправда. Все Русланочка кінчаю писати, бо я боюсь

● Як я заскучився за тобою".

НАШ ЛІТАК НЕ ДУЖЕ УКРАЇНСЬКИЙ

ПРИКРО

Перший зліт нового літака Ан-38-200, розробленого в Київському Авіаційному науково-технічному комплексі ім. О. К. Антонова, який відбувся на летовищі Новосибірського авіаційного виробничого об'єднання ім. В. П. Чкалова, не мав великого розголосу в українських ЗМІ. А шкода, бо подія заслуговує на це з кількох причин.

Передусім, через характеристики самого літака, конструкція і експлуатаційні якості якого відповідають останнім світовим вимогам до авіаперевезень. Компактний, економічний і надійний моноплан з двома мотогондоломи, розташованими над крилами, призначений для перевезення на місцевих авіалініях 27 пасажирів або близько 3 тонн вантажу зі швидкістю 380 кілометрів на годину на відстань до 1800 кілометрів.

На відміну від Ан-38-100, оснащеного американськими двигунами, на новій моделі встановлено російські рушії ТВД-20-03, виготовлені на Омському моторобудівному заводі ім. Баранова.

Літак оснащено сучасним пілотажно-навігаційним устаткуванням, що дає змогу виконувати польоти будь-якої доби і пори року, у складних метеорологічних умовах, а також на міжнародних трасах.

Верхнє розташування двигунів гарантує безаварійну експлуатацію літака на летовищах у зонах пустель, ґрунтових та засніжених злітних полосах.

Першим польотом Ан-38-200, який тривав 45 хвилин, керували льотчики-випробувачі В. В. Гончаров (АНТК-Україна) і В. С. Поташов (НАПО-Росія).

Цими днями пілоти приступили до виконання програми сертифікаційних випробувань літака, які триватимуть до листопада 2002 року.

Водночас триває технологічна підготовка виробництва для серійного виготовлення літака в Новосибірську. За попередніми оцінками експертів попит на новий літак тільки в межах СНД становить до 80–120 машин на рік, що

забезпечить роботою до 18 тисяч працюючих на дев'яти підприємствах Росії.

Гадаю, що всі ці подробиці мають зацікавити українців, особливо тих, хто працював у авіабудівній галузі.

Бо одна річ — підписати Закон України "Про державну підтримку літакобудівної промисловості в Україні", що Президент Л. Кучма зробив у липні 2001 року, а зовсім інше — реально виготовляти і продавати літаки. Чи не можна було б виготовити цей літак в Україні? Питання риторичне.

Понад три десятки (!) підприємств української літакобудівної промисловості фактично зачмерли. Підійти хоч би до Київський завод "Авіант", який розташований майже на одній території з АНТК ім. О. К. Антонова, і ви побачите,

якою проблемою є хоча б збереження будівель, зокрема дахів цехів майже непрацюючого авіапідприємства.

Натомість російська авіапромисловість, яка набирає темпів, не в останню чергу, за рахунок наукового і виробничого потенціалу України, не може скаржитися на такий розвиток подій. Зокрема, й у цьому конкретному випадку, коли для продажу нових Ан-38-200 створено товариство з обмеженою відповідальністю "Лізіногвая компанія Сібірські самолёты Антонов".

Так що не поспішайте нині називати літаки славетної антонівської марки українськими. Бо вони сибірські.

● Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

СТВОРЕНО ЦЕНТР «УКРАЇНСЬКА ІДЕЯ»

Керівництво Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, Національної Спілки письменників України, Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка, усвідомлюючи свою відповідальність за духовне відродження українського народу і втілення в життя національної ідеї в процесі будівництва Української незалежної демократичної держави, певні того, що в цій справі ключову роль покликані відіграти українська книжка і патріотичне виховання молоді, всього населення, виступило в ролі засновників Центру "Українська ідея" при Інституті філології Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. З цього приводу підписано Протокол, в якому, зокрема, сказано:

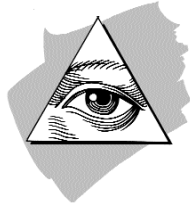
Ми не маємо права примиритися з теперішнім незадовільним станом українського книговидавництва, коли ще за часів Київської Русі-України в Софіївському соборі була бібліотека, яка налічувала 950 книг. Великокняжий скрепторій, з якого вийшли безцінні пам'ятки давньоруської писемності, звідки поширилася традиція спільної творчої праці писарів і художників на українських землях — ось безсмертні, вічно пульсуючі джерела нашої духовності і національної самобутності, яких не заглушили і не розтоптали ні ординські навали, ні середньовічні спустошливі війни, ні валуєвські й емські укази, ні сталінські криваві репресії, ні цензурні утиски й заборони тоталітарної системи... Не загине наше слово і в теперішню суперечливу добу... Озброєні нетлінною спадщиною своїх попередників, свідомі свого покликання, створюємо Центр "Українська ідея" на базі видавництва Київського Національного університету з тим, аби сприяти розвитку друкованого слова українського народу, примножувати його духовні скарби, допомагати в розвитку освіти й науки, використовувати невечірні можливості української книги, що була і залишається сьогодні головним інструментом морально-етичного, патріотичного виховання, відновлення історичної пам'яті народу, трансформації суспільства на нових засадах — в ім'я життя, гідного вільних людей на вільній землі.

КІЛЬКОМА РЯДКАМИ

6 січня в Києві розпочато відродження ще однієї святині, зруйнованої у 30-ті роки безбожною владою більшовиків, — на Поштової площі київський голова Олександр Омельченко та Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет заклали капсулу на відзнаку першого кроку у відтворенні церкви Різдва Христового, відомої в народі як Шевченкова. Тут, у храмі, побудованому за проектом архітектора Андрія Меленського у 1810–1814 роках, у травні 1861 року кияни прощалися з тілом Великого Кобзаря напередодні перевезення його до Канева.

Микола ЦИВІРКО

**"РІЗДВЯНЕ ХРЕЩЕННЯ
"КОЗАЦЬКИХ ЗАБАВ"
відбудеться
16 січня 2002 року
у Будинку вчителя
о 19.00**

Закінчення. Початок на с. 1

Пояснювані не схемою, а дитячим еством, — це я розумів ще задовго до прочитання Марра. Які мені потрібні аргументи, коли я чую ось цю коляду: “Ой до цього дому, ой до веселого, Святая. Ой у цім домі золотий столик, Святая. На тім столику лежить отавка, Святая. На тій отавці золота скатерка, Святая. На тій скатерці Тайна вечера, Святая”. Глибоко переконаний, що Тайна вечера прийшла в цей розспів разом із християнством, бо логічно було чути “Свята вечера”... І українці задовго до прийняття віри Христової збиралися по своїх оселях на святу вечерю. Це священнодійство відбувалося і відбувається понині в найурочистішу ніч при священному вогні свічки та при дванадцяти обрядових стравах на святвечірньому столі. Ця Тайна чи Свята вечера гуртувала багато віків тому і гуртує донині цілий народ. Це святвечірне всенародне духовне єднання на дванадцяти стравах покликане було оновлювати родові та родинні зв'язки, коли онучата носили до своїх дідусів святкові калачі, коли кликали до оселі Мороза їсти куті, аби згодом, на Водохрещу, виганяти його і качалками, і рушницями. Ця містерія весняного сонцевороту, народження злаку, зрозуміла річ, збіглася з Новим Космічним явищем — Різдом Христовим.

Цікавість наша до свого родоводу, до своїх духовних витоків цілком зрозуміла і властива всім народам на землі. Як і зрозуміло те, чому нас позбавляли права на це історичне підґрунтя, аби витворити скоріше гомо советікус з кожного українця: безкореневого, слухняного, отакого собі біоробота, який необхідний для утвердження панування окремої касты, що тільки вчора йменувалася партноменклатурою, сьогодні ж — олігархами...

Проблеми нашого походження і нашої минувшини є штучними проблемами і суто ідеологічними. І коли у серпні 1899 р. видатний український археолог, чех за походженням, Вікентій Хвойка на археологічному з'їзді у Києві, підбивши підсумки своїм дослідженням Трипільської культури, оголосив, що “народ, якому належали описані пам'ятки, був ніхто інший, як та гілка арійського племені, якій по всій справедливості належить ім'я протослов'ян, нащадки якої і донині населяють Південно-Західну Росію”, то це пролунало як вибух. Бо були перекреслені всі теорії Погодіних, Фроловських, Каткових, Шульгінних...

Хвойка оголосив, що нащадками цієї гілки є українці... І хіба мені потрібні докази, коли я беру до рук трипільський гончарний виріб, що формою нагадує сьогоднішні глики, горщики чи куманці, викопані з товщі рідної землі?! І починається миттєвий енергетичний перетик у моє ество тієї сили, ім'я якої — спокревність...

І ось чому виникає відчуття, що “на цій землі я вже не вперше...”

Реконструйована археологами та істориками Трипільська культура виявляє чимало тих реалій, які властиві нашим пращурам протягом тривалих віків — це й орне землеробство, металургія, укріплені поселення, складна суспільна ієрархія та патріархальність. Отже, твердження батька історії Геродота про те, що Бог послав з неба золотого плуга, золоту сокиру та золоту чашу нашим пращурам, є підставовими. За його ж твердженнями скіфи-оратаї (одне з найменувань протоукраїнців) сіють пшеницю не лише для їжі, а й на продаж. Четвертий том Геродота, присвячений нашій землі, є неспростовним доказом нашої давності й тягlosti розвитку нашої культури.

Не могу не зупинити уваги на окремих деталях, на характеристиках Геродота, які потім підтверджувалися через тисячоліття уже іншими істориками-мандрівниками. “Ця ріка, — пише Геродот, — найбільш корисна для людей не лише серед інших рік скіфів, але і взагалі всіх інших, крім єгипетського Нілу. Отже, серед інших рік Борисфен найбільш корисний людям, бо навко-

по той бік річки Раковки, вже називалося Степом. Мене й досі вражають ці циклопічні споруди, вибравшись на вершину однієї з яких, можна було літньої сонячної днини розгледіти — за допомогою уяви! — золоту баню дзвіниці Печерської лаври...

Скільки потрібно було людських рук, а скільки вирубати тису і сосон, щоб виставити ці хребці валу, які згодом засипалися “шапками” будівничих цих оборонних споруд! Дослідник Зміювалів В. Бугай стверджував ще у 80-ті роки, що при застосуванні сучасної техніки потрібні десятки років, аби спорудити їх....

Нам ніби перемкнули пам'ять із глибочезної давнини на Козачий період.

Тому і вали називають козацькими, і, могили разом зі степовою дзвонковою криницею, до якої, щоб дійти, необхідно перейти мостами, Вом'янкою, урвищем і зупинитися у степу... Ось там та Могила, що також названа Братською. На рівній-преривній

рі, але й у сфері, створюваній нею самою, її культурною діяльністю.

Людина опановує надовколишній світ, змінює ґрунт, рослинність, — про це свідчить уже Геродот, — створює свою власну культуру, мову, писемність, усі види мистецтва, звичаї та науку.

І наші обсерваторії — це ті могили-кургани, які й називалися Братськими.

Традиції, що передаються з покоління в покоління, у свою чергу, формують уже поведінку людей, впливають на психіку, на моральні та естетичні уявлення людини, формують, зрештою, світогляд, його гомосферу (вираз академіка Д. С. Ліхачова).

І у кожного народу своя, властива лише йому гомосфера, що розшифровується, як “людинооточення”. Аби сприймати культурну спадщину в її повноті, необхідно знати її походження, процес її створення та історичних змін, що відбувалися б в історичній пам'яті народу, і зафіксувалися б передовсім у обрядових піснях.

І не випадково згадуваний мною Ксенофонт Сосенко коляди пов'язує з культурою астральних світлі та вогню, в яких розкривається ідея Різдва часу. “Цей старовинний релігійний мотив долучила християнська Церква до своїх найсвятіших містерій: культ творчого принципу злучила з космогонією творення всесвіту трьома голубами, які сидять на прадереві чемерушці серед космічного моря.

Порадившись поміж собою, один з голубів виніс з дна моря піску, а другий розсіяв його “на чотири часточки”:

Перша часточка — світанячко ранне,

Другая часточка — сонце правдивеньке,

Третя часточка — ясен місяченько,
Четверта часточка — дробен дощик сіє.

Або в іншій коляді, яку ми вже згадували: “Що місячок — то господарик, Що сонечко — то господиенька, Ясні зірки — його дітки”, — антропогенний принцип світобудови свідчить, що Всесвіт нашими пращурами узгоджувався на всіх рівнях з людиною.

Людина в цих містеріях ставала справді космічною, і вона немовби одночасно жила у двох вимірах, у двох світах. Один з яких ми з наступом цивілізації вже втратили і намагасмо компенсувати вигаданим світом віртуальності, обмеживши себе досить суттєво. Адже людина не лише істота мисляча, любляча, гнівлива, радісна і сумуюча, вона, за свідченнями біофізиків, ще й людина випромінююча: десять випромінювань властиві їй плюс гравітація.

Ми наділені тягінням, ми відчуваємо своє тіло, але не бачимо власного випромінювання і не фіксуємо тих космічних променів, які проймають наше ество, що, напевне, нагадує пульсуючий глибокий хвиль та антихвиль. І ці ж хвилі, я глибоко переконаний, йдуть і від рідної землі.

Зрими зоряні пульсування зливаються з незримими спектрами променів від землі, окремі з яких ми спроможні сприймати у вигляді привидів, марень, звукових чи світлових сигналів. І такі імпульси фіксуються тими, хто споріднений зі своєю землею. А з іншого боку, з Всесвіту долинають ті інформаційні імпульси, які для відкритих Великих душ оформлюються в безсмертні рядки Махабхарати, Упанішад, Біблії, Корану чи Книги перемін “Іцзин”... Ці імпульси закладені в наших невмирущих колядках та щедрівках. Ці імпульси лягали на папір видатним нашим поетам, авторам “Слова о полку Ігоревім”, “Слова про Закон і Благодать”, творцям, дійсним, а не імітаторам, наснажуючи вже інших, хто прилучався і прилучається до цих пер-

ВИТОКИ

ло нього найкращі і найбільші поживні пасовища для худоби і дуже багато в ньому риби, приємної на смак, і вода в ньому дуже чиста, порівняно до інших, і ниви навколо нього чудові, а там, де не засіяно, виростає висока трава... Для харчування ця ріка дає ще багато чого іншого, гідного всякої уваги...” (Геродот, IV. 53). Історія нашої землі, а, отже, і наша, родова.

Городища скіфської доби сягали від ста гектарів до двох тисяч, як, наприклад, Велике Ходосівське на Київщині з потужними оборонними спорудами, які були розраховані на постійне перебування значних мас населення.

Більшість городищ з вражачими оборонними спорудами за своїми розмірами розташовувалися у відносно ізольованих і важкодоступних місцях і сягали висоти до 11 м від дна рову при ширині основи до 15–20 м. А ширина ж давала можливість пересуватися по днющу навіть верхнікам цілою лавою.

У дитинстві ми цілою ватагою однолітків інколи прокрадалися через уже згадане Велике Верем'я і доходили до Барахтянського валу, що перпендикулярно перетинав поле поміж двома глибокими ярами, аби саперними лопатками, що позосталися від часів Другої світової війни, врізатись у товщу того височезного рукотворного масиву. Аби, пробуравивши глину, пісок і ще раз глину, і ще раз пісок, натрапити на “поклади вугілля”, — так нам думалося. Це вугілля використовувалося для металевих прасок, в які засипалися ці вуглини і роздмухувались повільним розгойдуванням у руці, після чого можна було прасувати полотняні сорочки, керсетки та грубововняні штани. Ми й гадки не мали, що вибираємо із шарів “козацького”, — так тоді його називали, — валу звуглілі крокви, що скріплювали колись ці високі споруди. Саме аналіз вуглецю визначив у 60-ті роки минулого століття вік цих валів. І з'ясувалося, що ці Зміюві вали є ровесниками Єгипетських пірамід. За українською легендою, ці вали утворились внаслідок того, що велетень Микула Селянинович упіймав багатоголового Змія, впріг його в плуга і обрав усю землю надовкола Києва. І я тишився, що народжений по цей бік Зміювого валу, бо все, що було за нами

Фото О. Куцаліметова

площині ця могила, де і подосі село Красне ховає своїх небіжчиків... Вона, могила, ніби захована за лісами та ярами. І, напевне, не випадково. Тут колись випасав коної і мій дід, і мій батько. Тут і мене не раз жахали привиди, коли повертався пізньої літньої пори від своїх родичів.

То ніби віз загуркоче, то лошатка пролетять табунцем — аж волосся затерпне на голові, то старий дід прогунявить щось нерозбірливе з висоти воза, наладованого снопами пшениці... Весь білим-білий.

І це не лише моя уява населяла цими примарами нічні білявільшанські краєвиди, бо з цими привидами зустрічалися чи не всі мешканці села... І варто було лише покласти на себе хреста, як вони зникли так само миттєво, як і з'являлися...

Світ міфів, світ легенд, світ “нечистої сили”, світ особливих звуків, як наприклад, живого дерева, що при наближенні до нього раптом починає ворухитись, якщо ти повертався після перших півнів додома, — світ нерозгаданий, але який, я переконаний, пов'язаний з величезною і глибочезною нашою історією. Так званий світ тонких матерій, що оповивають не виключою людину, а й наш ландшафт. Адже історія не тільки в нас, а й поза нами, в надовколишньому світові.

Людина живе не лише в певній біосфе-

У самій назві програми "Версії" закладена ідея авторського погляду, надзвичайно персоналізованого та особистого ставлення до того, про що в ній йшлося. А йшлося про те, що відбувається на очах не десятка, а тисячі людей, про що більше ніхто не наважувався говорити, до чого всі звикли і що, на думку її ведучої Ольги Герасим'юк, є типовим порушенням прав людини. Авторська програма "Версії" Ольги Герасим'юк — це не новини дня, про які пишуть сьогодні і забувають завтра. Страшні, але правдиві історії з життя героїв програми — драматичні приклади

щоденного зіткнення з реальністю. "Версії" Ольги Герасим'юк закликали не самоусуватися від дійсності, а вирішувати навіть найбільші проблеми. Команда Ольги Герасим'юк захищала права людини не на словах, а на ділі! Кожен випуск програми викликає цілу лавину листів та дзвінків від телеглядачів і мав широкий суспільний резонанс. Разом із проханнями про допомогу, ведуча "Версії" отримувала чимало листів, у яких глядачі(!) хвилювалися за життя авторів програми, боячись розправи над тими, хто наважується казати правду. Жодна з програм Ольги Герасим'юк не минулася для її учасників безслідно. Були повернуті власникам незаконно відібрані у психічно хворих людей квартири, а після виходу в ефір програми про аварійну ситуацію у Новодинівську почали виплачувати зарплату робітникам. Такі перемоги — можливо, невеликі, але перемоги — супроводжували кожну з програм Ольги Герасим'юк. Професіоналізм команди "Версії" було визнано не тільки в Україні, а й за її межами, про що свідчать численні перемоги та нагороди на вітчизняних та міжнародних фестивалях — Гран-прі Першого міждержавного телевізійного форуму країн СНД та Балтії "Співдружність", перша премія європейської Третньої міністерської конференції з питань здоров'я та захисту довкілля, перша премія Міжнародного медіа-фестивалю "Єдиний світ-99". Про сьогоднішню найпопулярнішу ведучу телеканалу "1+1" та реалію журналістської професії в Україні веде розмову журналістка Марія Вишневецька з Ольгою Герасим'юк.

трує не лише безсилля перед владою. Ця людина показує часом такі зразки мужності, мудрості, витривалості, такі чудеса сили духу, що, нам здалося, не можна змарнувати шанс показати це глядачеві, який давно вже скис, зник до безкінечного плачу про те, як усе безнадійно погано. Наші люди настільки потужні! Вони дають силу жити далі. В час, коли ми кажемо, що крім розлученості й агресії нічого чекати від співвітчизника, люди запросто віддають останню копійку, щоб допомогти комусь піднятися, дарують будинок для молодого родина, яку переслідують рідні батьки. Ідуть із найдалшої області в Черкаси, щоб допомогти паралізованій жінці, забирають просто зі студії до себе сироту. Просто розумієш, що жити варто. Ось через що нам важливий проект "Без табу", який ми в новому році плануємо ще трохи змінити й наблизити до "Версії" у студійному варіанті.

— **З огляду на останні передачі, і в "Без табу" Ви намагаєтесь обстоювати права людини, а передача з Вами, як на мій погляд, стає гостро публіцистичною. Яким, на Ваш погляд, є в правовому аспекті статус самих журналістів у нашій державі?**

відповідної нагороди? Це позиція професіонала, громадянська позиція чесної людини чи поза?

— Я не відмовляюся од професійного визнання — це завжди важливо й цінно. Ми написали у зверненні до колег, що надзвичайно цінно високу оцінку своєї праці, але не можемо прийняти саму нагороду через те, що ситуація в державі з журналістами ганебна й ми закликаємо всіх згуртуватися й протестувати проти цього. Але найперше — згуртуватися самим у час, коли можливо висмикнути з наших лав журналістів по одному й убивати.

Це швидше позиція ідеаліста, бо згуртування після того було дуже мляве. Навпаки ж деякі колеги просто на врученні нагород назвали такий крок прагненням зробити собі ім'я, хоча ми цього вже давно не потребуємо. Дехто засудив мене і Юлію Мостову за те, що цим самим ми позбавили інших журналістів можливості стати "Людиною року", про що хтось дуже мріяв. Усе це говорить про жалюгідний стан журналістської душі й у такому товаристві не хочеться носити корону.

— **Яким є Ваше людське та журналістське кредо? Чи ідентичні вони?**

— Нікого не судити. Пам'ятати, що в кожного своя правда, яка не "правдіша" за мою. Нікого не використовувати. Змінюватися й визнавати, що міг раніше не розуміти те, що зрозумів сьогодні. Заявляти вголос, коли страшно, коли соромно, коли помилюся.

Людське й журналістське не можуть не збігатися, інакше треба визнати, що журналіст не людина, або що журналіст — дві людини: одна живе так, а друга не так.

— **Ви є сьогодні популярною особистістю на українському телеекрані. Чи не обтяжує Вас популярність?**

— Ні. Вона позбавляє приватного простору — це факт. Але коли хочеш бути хорошим журналістом — не можеш залишатися невідомим журналістом. Популярність накладає обов'язок — це другий факт. Це обов'язок бути адекватним своїй популярності — або популярності клоуна, або популярності людини, чия думка важлива. Це не може обтяжувати, це тримає в суворих рамках, що не робить життя солодким існуванням "зірки", як це може видаватися. Це життя людини, що не має права на те, що прощають іншим.

— **Чи легко сьогодні бути в Україні популярним і, водночас, порядним і чесним журналістом і чому? Чи ці поняття несумісні?**

— Абсолютно легко. Я таких знаю. А от якраз непорядним і нечесним важко бути популярними, їх звуть інакше — одіозними. Їхні імена всі знають, але завжди вживають з неприємними додатками на зразок "сволота", "черв'як" — кожному, власне, своє.

— **Що Вас сьогодні найбільше радує і найбільше засмучує?**

— Радує те, що світ чим далі, тим цікавіший. Що життя триває — і чим важче воно, чим буває страшніше, тим кращий урок про те, що життя треба любити, тим виразніше бачиш прекрасне. Для того життя й важке, щоб ти це зрозумів. Засмучує — те, що швидко воно летить, робить дні батьків коротшими, а хочеться, щоб жили вони поряд завжди.

— **На що сподіваєтесь і про що мрієте в недалекому майбутньому?**

— Сподіваюся встигнути зробити ще багато нових і несподіваних речей у професії, сподіваюся довго не старіти, щоб це було можливо. Мрію, що наші діти завтра покажуть нам, як треба змінити життя, що вони це знатимуть. А найголовніше — що вони щодня

Ольга ГЕРАСИМ'ЮК: «НЕ ПОЧИНАЙ СВІЙ ДЕНЬ ІЗ «НЕ», БО ТВОЇ СЛОВА СТВОРЮЮТЬ РЕАЛЬНІСТЬ!»

— **Незважаючи на те, що Ваша публіцистична програма "Версії" йшла не завжди в зручний час, тобто пізно ввечері або вдень, вона все ж мала широку аудиторію. В ній Ви обстоювали права українців, які живуть, приміром, у Польщі; викладачі та студентів одного з Київських навчальних закладів, у яких забирали приміщення. Скажіть, чи легко Вам було робити це в ті перші роки незалежності нашої держави?**

— Обстоювати права людини ніколи не буває просто. В кожен період історії країни — не просто по-своєму. На початку незалежності — тому, що до цього поняття взагалі ніхто не зник — ні ті, чий права порушені, ні влада, проти якої найчастіше й доводиться виступати. Перші слова про "права" звучали як крамола. Тепер — захист, може, ще тяжчий, бо влада виробила "імунітет", і шлях, який долає правозахисник, обставлено надійними бар'єрами. До того ж бідність, у якій зав'язла країна, однозначно унеможлиблює свободу. Та ще до того ж люди досі так і не змогли зрозуміти, що передусім треба вивчити раба із себе.

— **Чи завжди Вам удавалося, захищаючи знедолених і уполітованих героїв своїх передач від чиновницького свавілля, відстоювати свою журналістську позицію, як представника "четвертої" гілки влади і чи завжди Ви почувалися при цьому захищеною?**

— "Четверта влада" для мене насправді звучить як "четвертий важіль", яким оперують політики, "розбираючись" між собою. Такої преси, що була би "розвідником" від народу в тих сферах, що обираються народом для порядкування в країні в інтересах народу — такої "влади" у нас немає і на сьогодні бути не може. Це таке ідеалістичне уявлення про роль преси в нашій

державі. Захищенням журналісту почуватися неможливо. І, мабуть, недаремно нещодавно нам дозволили мати при собі зброю, хоч вона нічого не гарантує. Для кожного рано чи пізно може настати мить, коли не допоможе ніяка популярність (приклад є). А доти, доки ця мить не настала, бажано добре вивчати закони й керуватися ними у своїй професійній діяльності. Професійно підходити до проблеми й у гонитві за сенсацією не писати дурниць. Вивчати проблему, а не подавати факти в смаженому вигляді. Від журналістів зараз також дуже багато буває біди. І такий непрофесіоналізм, поверховість часто використовують.

— **Незважаючи на популярність програми, "Версії" все-таки зникли з ефіру. Що стало причиною? Ви себе вичерпали чи на передачу було накладено табу?**

— "Версії" ніхто не забороняв. Ми розпочали роботу над новим проектом, а тому регулярний вихід "Версії" став неможливим, бо силами творчої групи з чотирьох чоловік просто фізично не вдається це робити. А вже зйомка документального проекту — це тиждень щільної праці у відраженні й три дні монтажу. Плюс кілька відряджень, що готують "Без табу". Тому ми перейшли на зйомку документальних проектів у дусі "Версії", що виходять не регулярно, а як окремі спецпроекти, яких минулого року вийшло в ефір сім. У телебаченні це нормально (у нормальному телебаченні, я маю на увазі) — мобільність, нові й нові проекти телепродукту. Це цікаво. Це дає нові можливості професіоналу.

— **Ви сьогодні працюєте в програмі "Без табу", чим Вас приваблює саме цей жанр ток-шоу?**

— Цей жанр дає можливість поставити документальну п'єсу з життя нашої людини, яка демонс-

ВІЗИТКА

Ольга Герасим'юк народилася на Полтавщині, в Пирятині, у 1958 році в сім'ї вчительки і механіка. Закінчила середню школу із золотою медаллю. За рекомендацією тодішнього "Комсомольського знамені", як переможця спеціального конкурсу, вступила на факультет журналістики в Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка, який закінчила з червоним дипломом. 17 років працювала в друкованій пресі ("Комсомольское знамя" — "Коза" — "Независимость", журнал "Людина і світ", УНІАН). Стажувалася в США: US New & World Report, Gannett News Service (Вашингтон), Голландії, працювала стрингером у Бі-Бі-Сі. П'ять років тому почала працювати на телебаченні в програмі "Післямова" (ТК "Нова Мова"), з 1996 року — автор-ведуча ТРК "Студія 1+1", де був здійснений проект "Проти ночі" (Диплом Національної Ради з питань радіо і телебачення), "Версії" Ольги Герасим'юк і тепер "Без табу". Член Спілки журналістів України.

НАГОРОДИ:

- лауреат "Золотої ери України-99";
- двічі лауреат євразійського телефоруму в Москві, диплом МВС Росії в Міжнародному телефестивалі "Правопорядок і суспільство";
- гран-прі міжнародного фестивалю "Екоєфір-99", організованого Тасіс;
- гран-прі телефестивалю ВОЗ у Лондоні;
- лауреат телефестивалю "Єдиний світ-99" у Лондоні;
- золота медаль в телеконкурсі Спілки журналістів України "Незалежність-99";
- Орден Трудової Слави IV ступеня;
- лауреат загальнонаціональної програми "Людина року 99";
- премія імені Валерія Марченка Українсько-американського бюро захисту прав людини 1998 – 1999 рр.;
- премія "Всенародне визнання за кращу авторську програму року (2000 р.)";
- "Найкращий журналіст 1999 року" — премія фонду "Український вимір".

МИНУВ РІК СТАРИЙ, НАСТАВ МОЛОДИЙ

Минув перший рік третього тисячоліття. Для когось — звичайний, іншим — ні. Утім, молода людина завжди прагне бути незвичайною, одним словом — найкращою. Молодь — не майбутнє, це — сьогоднішнє. Вона прагне здорової насолоди. Інша справа, що часто насолода стає збоченням, втечею від самого себе. Тоді вже по суті — марево насолоди. Тоді — зрив. Наша "криза" цьому якнайкраще сприяє. Вплинути на психологію такої людини легко, і це природно. Без цього вона не формувалася б. А коли вже "дістали", як то кажуть, — тут і "дах рве".

Немає ґрунту під ногами, твердої традиції від батька до сина, немає доброзичливості між людьми. Не дивні тут і психічні патології. А яка може бути доброзичливість, якщо людей сьогодні у нас нічого

не об'єднує? Вони й ставляться один до одного як вороги. Говорити про національну ідею — банально. Батько народний сказав: не спрацювала.

Тож молодь вибирає пепсі, тампакс і орбіт на додаток. Головне — здорові зуби. Конфлікти свідчать про динаміку і пошук шляху до виходу. Недосвідченість, гарячковість молоді спрацьовує у нашій ситуації "на відмінно". Молодь важко обдурити лукавими політичними промовами, вона інстинктивно відчуває лицемірство. У свою чергу, лицеміри інстинктивно відчувають, де їх чекає справедлива "подяка" за недобродійство.

До того ж, стикнулися два різнобіжних світогляди: свобода молодих та тоталітаризм "радянських" людей. Виходить не дуже

гарно: старші виправдовуються підлістю і використанням свого службового становища (єдине, що в них залишилося), молоді адекватно прагнуть протидіяти будь-якими методами. Це — про так званий "актив". Загалом же забив на все і всіх. До певного моменту. Цього моменту боїться тільки одна сторона. Іншій нема чого втрачати.

Минулий рік не відзначився Вчинком чи Подією для усієї молоді. Хіба що вона відчула більшу свободу і прагнення дій. Їй набридли політичні ігри. Рано чи пізно вона об'єднається. А поки що кожна молода людина робить свою справу. Вона вчиться, працює — одним словом, формується. Їй — думати про сьогоднішнє.

Нехай щастить! З Новим роком, молодим роком!

Олександр Солонець

Сергій Квіт народився 26 листопада 1965 року в Ужгороді. Перша робота — слюсар вагонного депо. Стрімка спортивна кар'єра, і — майстер спорту та чемпіон України з фехтування. З четвертого разу вступає на підготовче відділення факультету журналістики Київського університету. На п'ятому курсі факультету — уже редактор відділу журналу "Слово і Час" Інституту літератури НАН. З 1994 року — головний редактор журналу "Українські проблеми". З 2001 року — декан-організатор факультету політичних наук і журналістики, професор НаУКМА. Його праці: "Свобода стилю" (1998), "Основи герменевтики" (два видання — 1998 та 1999), "В межах, поза межами і на межі" (1999), "Понад часом" (1999), "Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет" (2000).

Сергій Квіт — співзасновник Асоціації "Нова література". Доктор філологічних наук, доктор філософії.

— Рік, що минув, у літературі знаменний хоча б тим, що Євген Пашковський одержав Національну премію імені Тараса Шевченка за роман "Щоденний жезл". Інший прозаїк, В'ячеслав Медвідь, представлений Шевченківському комітету за роман "Кров по соломі". Вважаю цих людей модерними і яскравими літературними явищами.

Друге — Спілка письменників. Головою став Володимир Яворівський. Виглядає, що нове принципове бачення відсутнє в керівництва. Лише проголошені наміри, як і про співпрацю з іншими письменницькими організаціями. Особисто представляю Асоціацію "Нова література", є ще "АУП", чимало видавництва,

тання з них — щорічний поетичний вечір Володимира Цибулька "Чоловічі ігри" в Національній філармонії. Видаємо журнал "Українські проблеми"...

— **Літературна мода: яка вона сьогодні у нас? Нові імена, віяння...**

— Не говорив би про якісь напрямки. Не той час, коли можна узагальнювати. Наш час — для створення текстів. Фантастично, але нова доба — "самостійна Україна" — не створила принципово нової ситуації: ні в суспільстві, ні в культурному житті. Ще не маємо своєї літератури у власній державі. Всі визначні досягнення досі формуються на хвилі протесту і заперечення, а не

— Мистецтво має внутрішні закони. Мені імпонує Донцовська теза "мистецтво для митців". Літератор сам відчуває, що він має право зроби. Фраза "суспільна функція літератури" викликає нормальний скепсис, адже довгий час література у нас була ужитковою, служила комусь. Для суспільства мистецький текст несе комунікаційність. Українська література завжди жила із своїм народом, для її повноцінного розвитку необхідним є власний масовий читач. Письменник може не сподіватися, що сьогодні його зрозуміють, він пише для "свого" читача, в майбутнє. Від кроків автора до читача часом мистецтво втрачає, часом — набуває культура. Це — літера-

— **Над чим працюєте?**

— Завершив роботу над третім виданням "Основ герменевтики". Займаюся Гайдеггером і Стусом, сподіваюся видати монографію. Зацікавила їхня обопільна ідея відповідності слів своїм сутностям, тобто первісним значенням. Відповідність як відповідальність за висловлене, певна етичність... Те, що у Гайдеггера побудоване як філософська концепція, у Стуса є поезією і самим життям.

— **А герменевтика?..**

— Це — процес мислення. Філософія, адаптована до конкретних тем і методологій. Важливо знайти спільність у розмові, зрозуміти один одного.

ЛІТЕРАТУРА ПРАГНЕ НЕ «ІЗМІВ», А ДІЙСНОСТІ

які навчилися працювати без підтримки держави й Спілки. Яворівський має карт-бланш, але обмаль часу на реалізацію стартової довіри до нього. Очевидно, що ця інституція із заснування була приречена як явище тоталітарне — для контролю та цензури. Якщо вона змінить принципи, стабілізується організаційно — буде потрібною для захисту профспілкових, видавничих та інших інтересів її членів.

— **Як і для чого постала "Нова література"?**

— Створена вона у 1988 році, як юридична особа — 1994 року, це перша незалежна письменницька структура. Виникла на антитоталітарному протесті. На початку 90-х ми пропонували перетворити Спілку письменників на книговидавничу потугу. На жаль, цього не сталося. Хоч можемо реально співпрацювати: на рівні організаційному та видавничому.

— **Які зміни сталися в нашому літературному процесі за останній рік?**

— Він став більш самодостатнім. З'явилися, зміцніли видавництва, котрі вміють працювати з авторами, знаходити їх, "розкручувати", продавати їхню продукцію. Відзначив би Івано-Франківське "Лілея НВ", "Кальварія" у Львові — ті, що непринагідно стикаються з сучасною українською літературою. Газета "Книжник рев'ю" (редактор Костянтин Родик) формує теж новий книжковий ринок, наш ринок.

Стосовно нашої Асоціації, проведено постійно мистецької акції. Ос-

твердження. Тобто українці мають дуже багато питань до власної держави.

— **Як Ви, Сергію Мироновичу, оцінюєте таке модне віяння як постмодерн?**

— Він стає вже нецікавим тим письменникам, яким цей ярлик навішують. Сьогодні критики говорять про різні деконструктивні підходи, а письменники відхрещуються від будь-яких термінів-ярликів. Той же Пашковський вважає, що постмодернізм у нас неможливий, бо оперує тими текстами чи алюзіями, які відомі всім. Ми не маємо такого широкого знання української літератури, навіть класиків. Тому оперуємо пародіями на справжній постмодернізм. Справжній літературний твір можна, зрештою, прикрутити до будь-якого "ізму" і це буде правдою. Згаданий "Щоденний жезл" можна назвати і постмодерним, і романтичним, і класичним. Справжнє мистецтво — поліфонічне.

Нам потрібні зараз не "ізми", а масив літератури сучасного дня. Ця література повинна оприсутнити нашу дійсність. Нам треба відчути докільця, чим живемо, дихаємо. Важлива сама творчість.

Що підсумовувати, коли нація майже нічого не зробила за цей час? Суспільство не знає, де добро, де зло. Суцільний студень. Література увиразнює людину через активне споглядання.

— **Суспільна функція літератури — принципова, а мистецтво для мистецтва — безглуздя?**

турний процес. Коли Цибулька збирає повний зал у Національній консерваторії — це не мінус. Скандали, "революції" в літературі — ознака руху. Їх теж не варто боятися.

— **Чи потрібна національна ідея в мистецьких текстах?**

— Найкраща ідея — в мові. Мені близькі погляди Мартіна Гайдеггера та Василя Стуса про культурні рамки мови. Через просте, але живе, автентичне українське мовлення одержуємо досвід минулих і теперішніх поколінь, їх світогляд. Ідеологія тут має смисл, як у вісниківців 30-х рр., якщо автори є майстрами, вміють подати ідею в мистецьких образах. Але й це не має бути принципом усієї літератури, втісненням її у певні рамки — той же соцреалізм. У цьому плані видатним майстром є Медвідь — мислячий, філософський митець, в текстах якого відсутні плакатні фрази. Він вміє інтелект помирити з художністю, що не легко.

Добре було б створити епічні тексти історичної тематики, такі ж фільми. Але не маємо їх навіть про козацтво! У кращому разі бачимо викривлені факти й погляд з іноземних джерел. Немає хорошого епічного полотна про УПА. Це не нормально. Але штучно їх викликати теж не можна. Декларації нікому не потрібні, як і графоманство.

Наше законодавство ще й погіршує ситуацію. Треба здобути власний книжковий ринок, який належить сьогодні Росії. Досі розвиток української культури є справою ентузіастів, як за часів окупації.

— **На Ваш погляд, література і життя взаємозумовлені?**

— Той же постмодернізм у літературі — гра з найцікавішою новою інтерпретацією старого. Якщо його спроектувати на дійсність — це буде життя за подвійними стандартами. Наша сучасність — світ нечесний, тут домінує право сильного з етикеткою справедливості. З погляду ідеології постмодернізм — це обман, гра поза правилами культури.

— **Ця дійсність була завжди...**

— Так, але раніше було й адекватне сприйняття світу, а пізнання зла передбачає розуміння добра. Зараз уявлення про добро і зло розмите — люди не мають жодних орієнтирів, вони ошукані дійсністю. Ці ж терористичні акти — наслідок такого стану справ, а не причина. Коли іслам називають мракобіссям, підґрунтям тероризму — нонсенс. Навпаки, це висока рафінована культура, філософія... Разом з тим, іслам — жива релігія і традиційне суспільство.

Ми повинні бути різними, більше знати один про одного, а головне — бути чесними із співрозмовником. У світі немає протистояння між релігіями, є конфлікт між віруючими та безбожниками. Хотів би згадати папу Римського. Він заходить до синагоги, мечеті, до православної церкви. Скрізь його широко вітають. Його поведінка є метафорою діалогу. У цьому тисячолітті людина повинна відмовитися від насильства.

— **Не утопія?**

— Треба цього прагнути. Усі лю-

Новий рік завжди молодий. Є люди, у котрих кожен день, година, хвилина — нові. Це і є молодість. У нас в гостях — творча молодість.

Роман Малко, 25 років. — Межа своєрідна, коли аналізуєш здобуте, перспективи. Рік, що минув, видався досить цікавим. Вийшла моя перша збірка віршів "Шкіці з натури". Просто виграв конкурс "Смолоскипу", взяв друге місце і завоював видання збірки. Не можу сказати, що великий резонанс був, але люди зацікавилися, знайомих побільшало. Підходжу до цього по-філософськи: сьогодні подобається, завтра — ні. Як річка тече... Нова робота дала досвід. Працюю в газеті, дотикаюся до різних сфер, які часто залишаються поза увагою звичайних людей. Бачу кухню життя зсередини.

— Який фах, Ромку, масш?
— За фахом — історик, але це мене ніколи не тішило. Історія цікавить мене не як наука. Подобається працювати над практичною історією — реагувати на події, досліджувати

даєш людині знімок — просто в шоці. Була в тому місці, у той час, але не побачила подію, хоч вона — увесь світ. Цікаво і людей хапати такими, якими вони є, хоч це й викликає в деякого спротив.

— Загальне емоційне враження від часу, доби — позитивне чи негативне?

— Я — щаслива людина, тому подобається не тільки якийсь момент, подія — усе життя. Попередні роки, правда, були трохи паскудні, але важливий сам процес життя. Виходжу зранку на балкон, світить сонечко, — мені добре. Є проблеми — долаю. Я — пластун у житті. Це дається знаки. Життя — гра. Вийдемо переможцями — добре, ні — наступного разу будемо ними.

— Яке воно, пластунське життя?

— Раніше був активним членом "Пласту", виховував дітей, організував табори. Щороку мали по кілька мандрівних таборів у горах. Приємно, коли ти ведеш дітей, зовсім зелених, у гори, і вони десь за 10 днів зовсім по-іншому дивляться на

свих могил, зайдуть у церкву, — і зміняться. Вони чутливі, мов мембрана. Бачив дітей, які були ніякими, а через 10 днів — здоровими українцями з бажанням бути найкращими... Тим займався, доки був у Тернополі. Коли приїхав до Києва — потрапив в інший темп життя, в інші умови. Хоча у праці й дотикаюся до молоді, — шкода, коли діти виростають на клеї, плані чи іншій біді.

— Як далеко подорожував?
— Зустрічав попередній Новий

рік у Барселоні, мив ноги в Середземному морі. Завжди вдається поїхати кудись "на шару". Мабуть, тому, що маю багато хороших друзів. Цей Новий рік зустрічав у Будапешті. Взагалі, весело намагалося жити. Людина, яка зупиняється перед т р у д н о щ а м и ,

мує його по-своєму: один сидить у в'язниці, другий іде в монастир, третій просто живе і виконує свою місію.

— Зустрічати Новий рік за кордоном — традиція?

— Коли я був маленьким, якось так все виходило, що на Новий рік із кимось сварився. Набридло це діло і я вирішив, що дома більше ніколи не буду рік зустрічати. Уже з десяти років їжджу чи в Карпати, чи в інші краї, якщо є можливість. Минулого року були на зустрічі молоді Тезе — мо-

останнього часу можеш згадати?

— Мабуть, мандрівка в Карпати. Звик щороку разів 10—15 вибиратися в гори, інші гарні місцини, але на цей раз мусив сидіти і працювати тут, думати про спеку. Тому, коли на День незалежності випало кілька вихідних, зібрав банду і поїхали у ці, щоразу нові для мене, Карпати. За 3 дні пережили все. Були і дощ, і спека. Купалися в гірських потоках, вилазили на вершини гір. Залишилося найбільше позитивних вражень, емоцій.

— Ти — людина адреналінова?

— Люблю гарячі річки. Якщо воювати — то воювати, писати — то писати, любити — то любити. Помітив, що не люблю світланку і сутінків, коли світло — незрозуміле. Сприймаю день або ніч, коли довкруж яскраво, чи суцільна темінь. Крайнощі. Мало переймаюся буденним життям. Не варто продавати душу за якісь побутові блага. Постійно прагну змін. Сталість мені не подобається, рух — моя стихія.

— Які сподівання чи мрії масш на рік, що настає?

— Кожна людина, як переживає рік, з якимсь трепетом відриває щось від себе і залишає у старому часі. Натомість з'являються нові надії та сили для їх здійснення. Хотів би продовжити себе у поезії, видати цікаву книжку. Хочу удосконалитися у журналістиці, фотографувати. Можливо, залишу частину цього світу, як і шматок мого життя для майбутнього. Ще сподіваюся зміни для величнійшої ідеї, для держави. Будемо думати, працювати. Загальний паскудний стан треба змі-

ВІД ЖИТТЯ ТРЕБА

реальні речі, а не копатися в книжках, хто що сказав. Краще поспілкуйся з живою людиною. Сучасність — непроаналізована історія, лише запитання. Прагну знайти сучасні відповіді... Фотографую. Я взагалі художник у душі, малюю ікони, всілякі такі речі. Закінчив художню школу. Далі не пішов, "відривався" заради для душі. Спостерігаю світ і ловлю момент — для когось непомітний. А може, хтось і не хоче бачити? Інколи

ОДЕРЖУВАТИ КАЙФ

світ. Ти не кажеш їм, що треба любити цю землю, що Україна дуже гарна, найкраща в світі. Вони пройдуться горами, поспілкуються зі старими бабцями, куплять вишиванку чи просто її одягнуть для фотографії, доторкнуться до повстан-

врешті-решт зійде на пси. А людина, яка бачить хороші речі, прикрощі оминає — буде щасливою, досягне багато чого. Говорю тут не тільки про гроші. Говорю про задоволення від життя. Власне, Бог створив нас для того. Кожен отри-

настир Франції щороку організовує такі заходи для людей з різних країн. Збираються, говорять високі речі — про Бога, шукають порозуміння. Приїжджають православні, католики, протестанти...
— Якесь найприємніше мить

Музика — культурна. Піднімає життєвий тонус, розслабляє, зрештою, лікує... Коли вона антикультурна — це не музика. Таким можна назвати сьогоденний офіційний звукозапис в Україні. Він — чужий нам, неактуальний у нашій культурі. Перша ознака — російськомовність. Офіційна "музика" руйнує особистість, відчуття безпеки, спільності наших людей. Залишається лише інстинкт самозбереження, а тоді — не до музики, а до "мови жестів". Розмірковує гість "Молодої країни", працівник музичної сфери Юрко ЗЕЛЕНИЙ.

— Я — музичний оглядач ФДР "Український радіосервіс". Перше наше завдання — прощупування на нашому захарашеному іноземним сміттям ринку сучасної української музики. Без нас вистачає пропаганди московського ширпотребу. Навіщо створювати державу, коли інтереси свого, власного, не захищені?... Європа, демократія. У Франції крутиться не більше 30% іноземної музики. За нашим законодавством — 50х50... А практично? Навіть в Тернополі у форматі FM-станцій нашої музики — мізер. Усе в країні давить особистий несмак якогось директора або чиясь нездорова політика. Не йде, скажемо, популярний ТНМ Конго, інші "засвічені" рок, поп-гурти. У кращому випадку чуюмо їх вночі... Нові хороші команди? Та ж Моторола з Хмельницького. Їх просто забороняють крутити, багато таких.

— Якщо конкретизувати FM-станції?
— Радіо "УХ" московським продуктом найбільше забуває тернопільський ефір. А як розшифровується? Українська хвиля. Реєструвалися — наголошували на вітчизняності, вдала PR-кампанія — і просто "УХ".

— Моніторинги FM-продукту проводяться?

— Робляться моніторинги, пропагандивні акції "Слухай своє". Після них — тимчасове збільшення в ефірі нашого продукту, галас проходить і статус-кво відновлюється.

— Відсотково як чується FM-ефір за мовою?

— Левова частка у західного, англо- чи німецькомовного продукту (50—60%), 30—40% — у російян, в найкращому варіанті 10% віддають нам.

Є приємні винятки. Львівська радіоініціатива "Нова хвиля" просто не крутить московських речей. Там — альтернативна західна музика, українська різного формату. Ніхто не повірить, але перший такий прецедент створила саме київська радіоточка. У 1998—99 рр. "Радіо столиці" (теперішня "Сталіца") показало, що є кого розкручувати і серед наших виконавців. Уся нова музична генерація пройшла через її ефір.

Ініціатива Романа Кальмука зробила те, що не робить закон. На жаль, комусь це не сподобалося і було спущене штучне банкрутство.

— Яким чином ви прощупуєте український продукт?

— Музикант не повинен тицяти свої диски по усіх станціях і конторах. Він дає їх у наш та інші сервісні центри, а ми запускаємо продукт у світ, рецензуємо його. Обслуговуємо 75% радіостанцій країни. І якщо власники тих станцій кажуть, що немає вітчизняного продукту — вони лукавлять. До того ж дається продукт безкоштовно.

Нещодавно Росава презентувала свій диск.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОЦЕС ПІШОВ

Це — культура і сучасна цивілізаційна хвиля.

— Що ж нам так заважає нормально презентувати свою музику?

— Не створене відповідне інформаційне поле. Вмикаємо телевизор — Руки вєєрх, радіо — В-2, йдемо на концерт — Філя Кіркоров. Так і складається думка, що нема свого. А економіка? Вивозиться з України капітал. Щоб потрапити на український канал, музиканту треба їхати в Москву, тусуватися по клубах, засвітитися, тоді в російській ефір потрапляє безкоштовно, а ходовий в Росії продукт наші шоумени ставлять без питань. Прямим же шляхом наші канали вимагають за прем'єрну прокрутку кліпа мінімум 500 доларів, за наступні — по 100, натомість російських "звезд" крутять безкоштовно.

— Чим аргументується така "політика"?

— Мовляв, російське — популярніше і дає рейтинг програмі, каналу... Рейтингові висновки насправді хибні — немає ж окремих каналів для російської та української музики. Говорю тут про мовну ознаку продукту. Так, Наталку Могилевську, що видає чужу нам пісню, не вважаю українською співачкою.

— Кого ж вважаєш нашими?

— Багато своїх. Та сама Росава, ТНМ Конго, Тартак, Марійка Бурмака, рок-гурт ДАТ, рівненські рокобіли От вінта, усіх не назвеш. Часто своїх шляк трафляє від палок у колеса. Мертвий пієнь зарився у Львові. Скрізь кажуть: не формат, не формат... У ТНМ Конго останній альбом називається "Не формат", так дістало це тупе, совкове поняття. Натомість у Москві співати українською модно. Платять го-

норари, всюди запрошують. Океан Ельзи і ВВ пробили наш ефір через ту Москву. Оксана Білозір, яка почала працювати в рок-поп стилістиці, випустила свій хіт "Лелеки" саме там, там він буде й розкручуватися.

— Кого би ти з молодих музикантів викремив?

— Сучасна українська музика стоїть набагато вище за способом мислення, ніж східноєвропейська загалом, не говорячи про московську. Часто не має можливості творчий задум технічно втілити. Зрештою, Мумі Троль чи Земфіра записуються чи зводяться у тому ж Лондоні. Це — недешево. Ані Лорак на одну пісню ви-

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОЦЕС ПІШОВ

тратила 15 тисяч доларів.

— Який же спосіб мислення нашої музики?

— Його визначив західний світогляд. Древня культура затягує світ. Катя Чілі за кордоном стає культовою, Дедкенданс черпає свою популярність з етніки нашого коріння. Автентика сьогодні модна в усіх музичних стилях. І хоча Ірландія має кілька мільйонів населення, її автентика ставить націю в найрозвинутіші. Світові гранди використовують ці джерела: Кренберіс, Конер, Ю-2. Команди Енія або Кленер навіть не бачать потреби у великій дозі сучасного аранжування етніки. Електронна музика постійно використовує семпли з Близького Сходу, Африки... Тут на вершині — Діп форест, попова Інієма. Україна може багато що спродувати. Тільки не варто плутати музичну етніку зі штучною радянською шароварщиною. Кожний край має свої традиції: Галичина, Слобожанщина, Придніпров'я, Причорномор'я.

Є проект "Еутерпа", який веде Скрябін, Юлія Лорд, Нічлава. Використовується етнографіка Яворівщини (Львівська область). Ним вже цікавляться західні провідні фірми звукозапису. Катя Чілі рік тому була в Едінбурзі на фолк-фестивалі, котрий організовує Пітер Гебріел. Можливо, під лейблом Пітера "Ріел уолт м'юзік" вдасться видати кілька цікавих наших етнічних проектів.

— Ти — один із організаторів тернопільського "Нівроку"...

— Так. Фестиваль стоїть на двох стовпах: альтернатива і україномовність. Цього року святкували десятиріччя. Перший етап уже про-

ходив у Луцьку. Зібралася класна підбірка української модерної музики. Немає хед-лайнера — виключно нові молоді імена. Скажемо, рок-попсова Крихітка Цахес (Саша Кольцова — провідна), Димна суміш, арт-готік-рокова формація Оркестр Янки Козир, у цілому — 20 команд. Про себе уже сказали тернопільські проекти Ті, що падають вгору та Птаха-проджект, цікава хард-хорова Квадреджесіма.

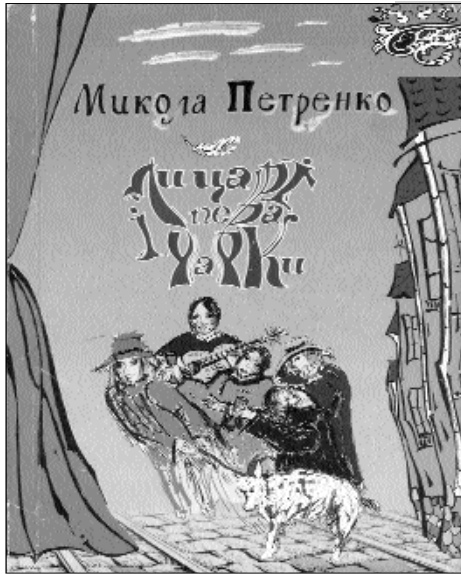
— Чи реальний зараз український диско-проект?

— Передбачається, що в наступному році вийде "Козак-диско" — народні пісні, покладені на диско-ритм. Насправді таких речей майже немає. Під іншим кутом зору — у нас विकривлена танцювальна культура. Звикли танцювати по-совковому тільки під упца-упца. А в західних клубах танцюють під усе. У трансових — під транс, у диско-клубах — відповідно, у бард-клубах збираються і рокові команди. Культурні команди грають там, і не дивно, коли шістдесятирічна пані витанцює під Оазис лицем в лице. У нас такі речі не проходять. Є такі одиничні клуби, як "Лялька" у Львові.

— Де танцюють під альтернативу і їдять сало в шоколаді...

— Так. Безумовно, треба продукувати українську диско-музику, з іншого боку — міняти споживачку думку. Знаю у Києві Бригаду Нензу (з Червоноградщини) — постійно робить стильні екстравагантні вечірки. Альтернатива, електронна музика, діджеї, котрі грають на платформах... Процес пішов.

Сторінки підготував

ТРАГІЧНЕ І КОМІЧНЕ

Поет і прозаїк Микола Петренко — людина цікава, серйозна, скромна й делікатна. У гонористому товаристві львівських літераторів східняк-полтавець пан Микола козакує з давніх літ. Усі знають, що в Петренка незвичайна доля і трагічна біографія. Трагічна — значить історична. З юних років майбутній поет зазнав фашистської неволі, а пізніше — радянської каторги в резерваціях Сибіру та Камчатки. Тільки через сорок вісім років йому всмінулося щастя зустрічі зі своєю сестрою Настєю, яку рідня давно оплакала, а брат Микола написав хвилюючу поему, "присвячену сестрі Насті, яка загинула в гітлерівському концтаборі". Тільки ж добре, що у світі ще панує Боже милосердя та людська невбивча доброта. Річ у тім, що юна полтавчанка Настя, будучи рабинею-полонянкою у фашистській неволі, щиро покохала французького військовополоненого, вийшла заміж між опісля війни і навіки переїхала в Австралію. Далеко! Як по-людськи зрозумілий цей сердечний зойк сестри до брата через довгі відстані, і роки, і розлуки: "Мій дорогий брате, я жива!"

Факт, звичайно, неймовірний. Але подібні одиссеї вже траплялися у світі між людьми! Щось таке я і сам читав, або чув. Однак уявив собі, як би цю хвилюючу історію переказав у довжелезному романі хтось із наших патріотів-романістів. Але не Петренко. Микола Петренко описує пошук сестри на загальному, сірому тлі колишньої радянської імперії, де люди (навіть рідні) були далекими в еднанні і чужими у рідній хаті. Повчальні рецитами розбрату ще живуть донині.

Як брат зустрів свою сестру — це тільки коротке есе із нової книжки М. Петренка "Лицарі пера і чар-

ки", що з'явилася у Львівському видавництві "Сполом". Вона нарешті доповзла й до Києва, де продається у книгарні "Наукова думка".

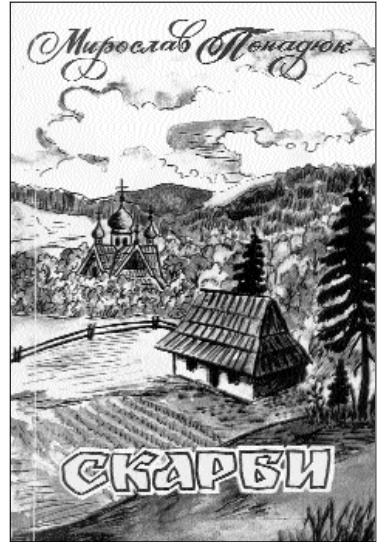
Книжка виняткових мемуарів. Сама назва щось важливе промовляє: де трагічне, де комічне і завжди — конкретне, ніби протокольне про особу, явище. Ціла галерея колоритних літераторів, а також тих людей, що змарнували свій талант, про поетів, композиторів, художників. То звідки ж тут така притика — всюдисуща чарка?

Ні, я не вроджений ханжа, не запопадливий, підступний лицемір. Пам'ятаю свої власні витребеньки й походеньки в захмелілому гурті київських літературних неофітів. У Львові теж таке було. Чому ж і не згадати? Автор книжки також був у тому товаристві: у вечірній час застілля та захмілья, де поруч з ним сиділи незабутні і неперепутні люди: Ірина Вільде, Володимир Гжицький, Петро Козланюк, Ростислав Братунь, Михайло Рудницький, Володимир Лучук та інші львівські класики. В житті лишались їхні твори, їхні друзі і дотепні жарти та пригоди після чарки оковитої. Та головне у цих есе-придбінцях не чарка, ні — не чарка, а пошук рідних душ в імперській п'яні

й темні ночі. Тут є також і серйозна засторога для майбутніх чарколюбів: лицарі пера, не будьмо лицарями чарки! Немало є у нас печальних і трагічних прикладів, негідних наслідування.

Чи не вперше у цій книжці М. Петренко у богемних, іноді анекдотичних ситуаціях голосно й доречно сміється. Чому й не усміхнутися людині, яка стільки натерпілася лиха у житті своєму? Та й немає тут ні злого умислу, ані примітивного приниження поважної особи. Автор наш кепкує над людськими вадами, над нашою (а часом і своєю) недосконалістю. Тож трагічне і комічне геть переплелось, важко роз'єднати. Читаючи Петренка, я ще раз пригадав цікаве спостереження Тараса Шевченка, що записане чужою мовою, бо звернене, насамперед, до людей чужих, ворожих. Та воно про нас, про наш характер: "Земляки мої, в том числе и я, самую серьезную материю не могут не проткнуть хоть слегка, хоть едва заметной шуточкой. Земляк мой (разумеется невольно) в потрясающий оригинал "Гамлета" всучит такое словцо, что сквозь слезы улыбнешься".

Микола СОМ

ЧИ БАГАЦЬКО НАС Є?

Дивлюся на сучасні огорожі в рідному селі: не тини і не паркани — цілі стіни із бетону та заліза. Наші односельці вже давно одгородились од світу, од близьких сусідів і рідні. Кожна хата нині стала неприступною фортецею. Сумно й страшно... Ще по війні у ранньому дитинстві пам'ятаю двері без замків, двори без перелон. Почужілі люди розбратилися. Рідко хто веде свій родовід від діда-прадіда, від клаптика коханої землі. А було ж, було: разом (себто — родом) збирались на весілля, на толоку, на великі празники. Родичались, і любивсь, і співали: "Зеленее жито це й овес — тут зібрався рід наш увесь". Або: "Роде наш красний, роде наш прекрасний, не цураймося, признаваймося, бо багачко нас є..."

Із таким ось почуттям — печалі й тривоги — розкриваю книжку освітянина і просвітянина Мирослава Попадюка "Скарби" із багатозначним підзаголовком "Покутська родина".

Вони — то чисте джерело,
Що духом праведним жило.
Мов до сумління,
Йдем до них,
Аби дзвін віщий
наш не стих, —

пише автор у простому, невибагливому вірші. А в коротеньких зарисовках М. Попадюк оповідає нам про історичні і трагічні долі тих людей, які єднались та братались у далекий, неповторний час. У невеличкому карпатському містечку Снятині жили-були великі люди: І. Франко, В. Стефаник, М. Черемшина, Л. Мартович, М. Кропивницький, Н. Кобринська, М. Лисенко... Автор відкриває також сторінки яскравого життя і досі незнайомих нам людей з родини Бражанських, Гамораків, Говів, Карп'юків, Кисілевських, Кобринських, Озаркевичів, Проців, Луковецьких, Козубських та Стефаників. З особливим пієтетом снятинський краєзнавець підходить до важкого та змістовного життєпису Стефаника. Тут висновок один: велета світової літератури могла народити тільки багатостраждальна Україна — більше ніхто.

Хочу вірити, що книжка "Скарби" Мирослава Попадюка написана не тільки для районних читачів, учителів та учнів. Краєзнавча книга може бути гарним прикладом для інших: освітян і просвітян, хто візьметься писати український родовід. "Чи багачко нас є?..."

Микола СОМ

ХТО ВИ, ЗАСПІВЧАНІ?

На таке простеньке запитання може якнайкраще відповісти тільки Володимир Іванців — відомий літературознавець та поет. Щойно під його орудою (редактора та упорядника) вийшла антологія Білоцерківського літературного об'єднання "Заспів", що підсумовує свій творчий доробок за півстоліття. У великому та славетному місті, де віднедавна існує філія Київської письменницької організації, нарешті знайшлася людина, яка стала літописцем творчого процесу. Антологія Іванціва (чого б нам так її не називати?) насамперед потрібна Білій Церкві — місцевим літераторам, журналістам, бібліотекарям, учителям та учням. Та й усенькій моїй Київщині, либонь, цікаво знати тих поетів і прозаїків, які живуть і творять у Білій Церкві. Чого варте лиш одне ім'я: Віктор Міняйло, Шевченківський лауреат, автор багатьох відомих романів, інших прозових творів, почесний громадянин Білої Церкви. Ще із шістдесятих років я знаю і шаную

творчість багатьох вихованців студії "Заспів", серед яких поважні імена Володимира Іванціва, Віктора Грабовського, Олега Хоменка, Юрія Коваліва, Надії Нікольникової, Дмитра Солодкого, Бориса Шлапака, Андрія Гудими, Ніни Опанасенко та інших. У цьому літературному ряду я з особливою симпатією згадую незабутнього прозаїка і літературного критика Олега Хоменка. Працюючи в ЦК, Олег ніколи не гребував зухвалим товариством київських та білоцерківських молодих поетів.

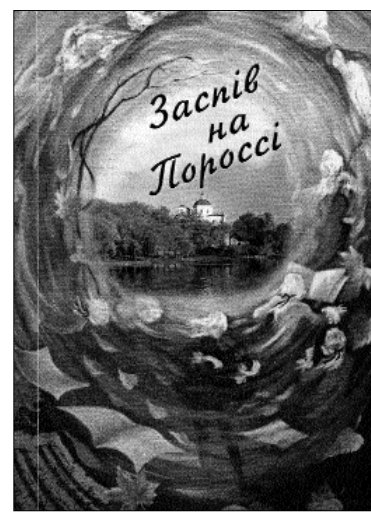
У розлогій, гостро-полемічній передмові до літературної антології В. Іванців детально оповідає про різні періоди із розмаїтого життя своїх друзів-заспівчан. Тут є все: і перші творчі муки, і чорні дні розчарування, і доноси в КДБ, і толока соцреалізму, і фальшиві ноти "Заспіву", і відкритий, чистий голос. Доречно сказати, що від першої публікації Богдана Вечірнього, датованої 1928-м роком, справді віє свіжий вітер поетичних

пошуків:

*Здіймає зойк під сиву хмару
Димар — дитина злидарів.*

Цей же вітер нам доносить свіжий і приємний голос молодих поетів, серед яких я особито знаю трьох: Галину Калюжну, Оксану Пугач та Олену Корчедим. Це чудове тріо, де першим голосом співає талановита Г. Калюжна, яка за першу поетичну книжку відзначена престижною премією імені Василя Симоненка.

На превеликий жаль, мені не сподобалася переважна більшість віршів, написаних російською мовою. І не тільки тому, що ці віршенята російськомовні. Зовсім ні. Річ у тому, що деякі віршотворці забувають, що художня література починається із художньої мови. А звідки може досконали знати учорашній українець мову нашої сусідньої держави? Тільки з бідного жаргону, із білоцерківського (чи київського) суржика, із недовершеної шкіль-

ної програми.

P. S. I ще одне. Мені здається, що слово "поросся" (антологія називається "Заспів на Пороссі") викликає небажаний посмішок. Будьмо серйознішими... Є ж прекрасне слово Надросся — навіщо глузувати із самих себе?!

Микола СОМ

ЗОРИ ГАСНУТЬ, А ІДЕЇ — НІ

Коли гасне зірка першої величини, світло від неї ще багато років йде до людей. Такою зіркою на філософському небосхилі був Микола Кузанський, видатний німецький вчений, філософ, науковий предтеча всесвітньо відомих учених Миколи Коперніка, Джордано Бруно, Галілео Галілея. І саме наприкінці минулого року виповнилось 600 років від дня народження цього вченого.

З цієї нагоди студенти-другокурсники Київського Національного авіаційного університету, котрі опановують ази філософської премудрості, провели студентську наукову конференцію. Що й казати, до неї сумлінно готувалися, писали доповіді, малювали портрети, перекладали українською праці Кузанського, адже перекладів праць мислителя рідною мовою немає. На жаль, у минулі часи не надто переймалися творчістю філософа-пантеїста. Навіть у довідниковій літе-

ратурі годі було шукати ім'я М. Кузанського. Тож по допомогу зверталися до Інституту Гете в Києві, до бібліотек.

...Десятки студентів слухали своїх колег Дмитра Кінаша, Максима Неміровського, Аллу Костюк, Олену Орлянську, Настю Годунову, Аллу Поплавську, Олену Постул про життя і науковий доробок Миколи Кузанського — його оригінальні філософські праці "Берил", "Полювання за мудрістю", "Про вчене незнання", "Книга простака".

Конференція допомогла студентам не тільки поглибити знання з історії німецької філософської думки XV століття, відзначити пам'ять мислителя, що своїми науковими працями обігнав свій час, вніс вагомий доробок у скарбницю світової філософської думки, а й відчувати власні сили у царині філософської думки.

Валерій БУБЛИК,
викладач кафедри філософії
Київського Національного
авіаційного університету

З ОБРАЗОМ ХРИСТА

У Києво-Могилянській Академії відбулася презентація колективної монографії "Образ Христа в українській культурі". Автори її взяли за дослідити вплив Ісуса Христа як історичної особи на українську літературу та малярство. Це — погляд на образ Христа, відтворений у найдавніших пам'ятках історії, монументальному живопису. За словами одного з авторів, важливе завдання книги — не лише збагачувати знаннями, а й хвилювати наших сучасників, відлунюватися в їхні серця. Адже без цього неможливо осмислювати власне буття.

Монографія — спільна праця Національного університету Києво-Могилянська академія, яка, до речі, відзначає своє 385-річчя, та Києво-Печерського заповідника. З'явилася книга у видавництві "Академія".

Ольга АЛЕКСАНДРОВИЧ

МАНДРІВКА В НЕЗНАНЕ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Очевидно, не всі наші читачі достеменно знають, що видатний український поет, патріарх нашої літератури Дмитро Григорович Білоус у 50—60-ті роки минулого століття керував літературним об'єднанням при видавництві "Молодь". Звідти, як відомо, в українську літературу дружно йшла когорта шістдесятників. Про них нам обіцяє оповісти шановний Дмитро Григорович у наступних числах нашої газети. А сьогодні — своєрідний поетичний репортаж.

Команда лишалася юною в роки шістдесяті, коли пливли ми вітрильною шхуною, в незнане прийдешнє пливли.

Коли вечорами кошлатими збирались творці й видавці, й між куртками і між бушлатами ще й блузок були комірці.

Ми слова шукали, покірного законам і правди, й краси. І вітер пориву незмірного в тугі лопотів паруси.

Збиралися ми понеділками, ще й досі мені впам'ятку,

що це були не посиділки — дерзання на кожнім витку.

Стрічалися ми з генералами з Парнасу... Урок — не один... Ми слухали їх, завмирили ми від образів, мовних перлин...

Увічнено навіть світлиною (недавно було чи давно): в метро ми спускались з Тичиною, коли будувалось воно...

Цікаво: писемною й усною в нас форма навчання була.

Була наша студія кузнею і Літінститутом була.

Ах, доля суденця вітрильного! Гойдало. Ще й град налітав. І вітер пориву всесильного тугі паруси напинав...

Із римами із окаянними справлялися ми вже тоді. І разом із нами, киянами, й приїжджі були молоді.

Був Гуцало Женя — із нинцінів, з Москви — орлекрилий Вінгран*.

3 Черкас — Симоненко.
З Теліжинців
наш Драч, круточолий Іван,
Олійник, Тельнюк
з Немировичем,
з Одеси — Борис Нечерда,
Підпалый, Томенко з Онковичем
І Сом — парубоцька хода.

І Стус, непокірний Зоїлові,
Орач, і Моруга, й Мовчан,
Сингай, Забаштага з Браїлова,
Васіль Сідаренка, Каплан,

Холодний, Лодько, Коломієць,
ще Кодру (румун), Литвинець,
і Варда Євген (ассірієць),
і Житник, і Бердник Олесь.

Олена Сазонівна** з "Молоді",
і Чередниченко, й Лупій,
Сіренко й Засенко... Як жолуді,
твердими були в градобій.

Тоді "з-за бугра", "з того берега"
почули ми про Самчука,
Осьмачку і Юрія Шереха,
Багряного й Маланюка...

Були в нас тоді одностудійні,
дівчата — як бджілки в рою,
вродливіці наші, розумниці —
як мову любили свою!
За рідне соромитись нічого,
леліли ви кожен наш звук.
Тамарочко цвіт-Коломійчихо,
Приходько, Гриненко, Кашук.

Молодші дівчаточка, любочки,
що зовсім же юні були —
Жиленко, Йовенко і Чубачка,
й Скірда — як тепер розцвіли!

А все з дерзновень і зухвалостей.

Це ж наш "Нік у сонці" стримить!
Рве вітер розбурхано шквалестий,
і грім грозовито гримить...
Заняття іде. Як на лезі я,
бо студію можуть закрити.
Хрущова змістили. Й поезія
вже в нас про нового звучить.

Чита Мозолевський:
"По-прежньому
дела по наклонной пойдут,
когда и товарища Брежнева
товарищем не назовут..." —

І ледве на гальмах спустили ми,
але не було каяття.
Для влади ми стали немилими
і діло йшло до закриття.

Як радив Шевченко — учімося,
стараймося думати, читати.
"Любімося та й розійдімося!" —
прощався я після занять.

Усі відзначались шляхетністю,
а студія — рідний наш дім.
Я гордий своєю причетністю,
що був за наставника їм.

І хочу сказати єдине я —
що радощів звідат земних.
Щасливою чуюсь людиною:
я вчив їх, я вчився у них.

● Дмитро БІЛОУС

* Вінгран, Сингай, Забаштага,
Коломійчиха, Чубачка — так любовно,
панібратськи називали одне од-
ного студійці.

** Олена Лук'янчук — завідувач
масового відділу видавництва.

Микола СОМ

ВИБИРАЛИ НЯНЮ УСМІШКА

У малюковій групі дитячого садочка "Самостійна Україна" по обіді настав сонний час. Се той час, коли всі няні засинають богатирським сном. Саме тоді щасливі дітки починають активно спілкуватися між собою: досхочу базікати, співати, сміятися, скавучати, мукати, хрюкати, кукурікати. Одне слово — заявляти про своє існування.

На середину спальні-усипальні виступає активіст першої малюкової групи Льова Сірий.

— Товариство! — радо вигукуює Льова, старанно вимовляючи капосну букву "Р". — Збори нашої групи оголошують відкритими. Тільки тихше, щоб ніхто раптово не почув, що ми вмієм говорити. Нехай наші недоріки думають, що ми ще безмовні, бездержавні. Отже, для ведення зборів треба обрати прези-

дію. Є пропозиція обрати до президії Маню Реву.

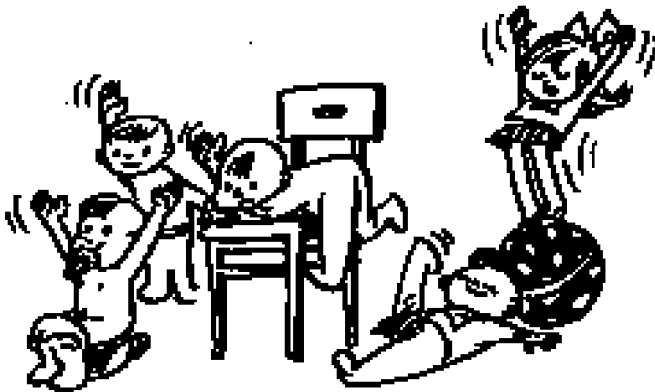
Ніхто не встиг навіть шморгнути носом, як Льова Сірий підкинув угору правицю і швидко вигукнув:

— Одноголосно! Прошу до президії шановну панну Маню.

Маня Рева граціозно умушчується на дитячий горщик, а Сірий натхненно просторікує:

— У часи демократизму і широкої гласності нам треба обрати нову няню. Стара нас не розуміє, не читає нам газет, не дбає про наше духовне зростання. Які будуть пропозиції?

Ощасливлена Маня Рева поривисто піднімається із дитячого горщика. На відміну од Льова Сірого вона ще слабо вимовляє букву "Р", а тому хитрувато уникає слів із сею каверзною буквою.

— Колеги! — звертається Маня до одноповзункового товариства. — Я теж такої думки. Наша няня бездуховна, темна ще й двомовна. Сяка-така лайлива баба. Не вчасно міняє упійсані повзунки, не знає жодного анекдоту. Здається, не вміє читати. Ганьба! А тому я хочу, щоб нашою нянею була моя мама.

— А я не хочу! — вилазить із-під ліжка рудочубий вилупок Петько-невмивака (негативний тип!). — Твоя мама серцеїдка. Вона одбила

дядю Шеву в нашої сусідки тітоньки Ганнусі. Ось чому я пропоную вибрати нашою нянею мільйонера дядю Костю.

— А я проти! — верещить із ліжка Синьйор Помідор, який замість руки піднімає довгу та кістляву ногу. — Дядя Костя несправедливий мільйонер. Він поганенький даїшник — той, кому дають на лапу. А свистить, неначе соловей-розбійник. Нещодавно він оштрафував мого папаню лиш за те, що

мій папаня переходив вулицю не впоперек, а вздовж.

— Тоді нехай нашою нянею буде моя бабуся Маруся, яка уміє грати на губній гармошці, — несміливо лепече якесь новеньке, кирпате створіння.

— Цить! — грізно викрикує Кузя Нупогоді — вірний друг і соратник Льова Сірого. — Ти не з нашої вулиці. А твоя бабуся — стара відьма. Вона обіцяла одірвати мені вуха.

Тут учинився такий галас, що не стало чути демократичної гласності. Угору полетіли повзунки та подушки.

— Борітеся-поборете!
— Все найкраще — дітям!
— Смерть капіталістам!
— Ганьба реформаторам!
— Слава Україні!

Раптом у коридорі дитсадка почувся солдатські кроки ще неперебраної няні.

— Браття мої! Друзі! — закричав із переляку Льова Сірий. — Ану замрїть. Як говорить наш відомий демагог, телевізійний дід Панас: усі — у ліжечка. Хай баба Яга думає, що ми спимо... А збори для виборів нової няні перенесемо на завтра. Заодно ми виберемо собі ріднеських бать-

І МАДАМ ШАНЕЛЬ НА ДОДАЧУ...

Зараз всі щось розводять: той кактуси, той золотих (чи яких там?) рибок, той папужок, той канарок...

Як на мене, то найкраще розводити японців.

— Яких це... я-японців? Спра-авжніх?
— Та вже ж не яких. Тих, що ото в Японії живуть. Чув? Мацуяма, Фудзіяма, Окаяма, Фокусіма... Кюсю...
— Що-що? Яке... сюсю?
— Та не сюсю, а — Кюсю. Острів є в них такий — Кюсю.

— Сам ти... кюсю. Та ще й мацуяма з окаямою! Як це їх розводити, коли вони такі ж як і ми?!

— Не такі, а — кращі. Бо коли б вони були такі, як ми, то й не говорив би... Чув, що про них кажуть: японці не тільки добре живуть, а ще й добре працюють. І коли ми їх у себе нарозводимо, то вони в нас теж вкалуватимуть... е-е... працюватимуть, як на своїх островах. І швидко зроблять Україну такою ж багатю, як і їхня Японія. О! Торопаєш? Ми не лише з економічної кризи вийдемо, а відразу ж потрапимо в трійцю найпередовіших

країн світу: Японія, Україна... Ну, може, ще Америку впустимо, третью буде.

— А коли у них не вийде?

— Ха! В Японії у японців вийшло, а на Україні не вийде? Де вони ще такі землі знайдуть, такі надра! Та в нас жменю борошенця сипни — макітра вареників вродить! Ні, для заможного життя нам тільки японців і не вис-тачає!

— Та це ж достобіса їх треба нарозводити.

— Немало. Але я все передбачив. Коли що, ми їм на допомогу, знаєш кого розведемо? Швейцарців. Кажуть, у своїй Швейцарії вони теж чудеса творять. Отой самий соціалізм, на якому в нас спіткнулися товариші, вони вже давним-давно збудували — без жодної трудової п'ятирічки, без жодної вказівки політбюро. І без отих самих... без КДБе... А ми що нарозводили за сімдесят з гаком? Не соціалізм, а самих лише комуністів. А хіба вони так працюватимуть, як ті японці та швейцарці?

— Стривай! А чи не краще не японців та швейцарців розводити, а одразу ж — рот-

шильдів, мрганів, фордів, тіссенів, га? А в громадське харчування — макдональдів. Мо' нарешті нас швидко і якісно нагодують... А чого? Дайош в кожну сім'ю по одному рокфелеру! І ми одразу ж станемо найбагатшими.

— І мадам Шанель на додачу.
— Тю! Та в мене є своя мадам. Як тільки що, так і співає: як дам!.. То я її і зву: мадам Якдам.

— Але мадам Шанель не для тебе, а для твоєї половини, бо це ж парфуми і все інше, що треба жінці — на світовому рівні!

— Тоді — беру!
— Беру, давай!.. А ти потрудись та виведи собі мадам Шанель. Треба ж хоч іноді й нам працювати. Що вони, образяться? Ну, мадам Шанель, чи всі оті ротшільди-рокфелери — що ми їх розводимо.

— Тю! Хай розводять нашого брата. І квит. Скільки захочуть — хто їм не дає. І різні там Японії відразу ж збавлять темп, бо так розігналися, що й зупинитися не можуть. Їм би совітського народу підкинути, хай би тоді спробували потрапити в передові держави!

● Валентин ЧЕМЕРИС

Малюнки
Юрія КОЗЮРЕНКА

ІЗ НАЩАДА СВІТА!

Світлодайна сила українських колядок

Найдавніші релігії нашої планети в основі своєї життєдії мали астрологію — науку про небесний рух. Протистояння Світла і Темряви у космічних масштабах, Добра і Зла, їхня одвічна боротьба складала

відновлення животворної Сили Небесного сонячного року.

Колядки й колядники витворювали атмосферу величі зимових свят. У найстаріших колядках українців господарський двір хлібороба оспівується як незміряні обшири, — власне, безмежний Усесвіт, а його сім'я — то осяйна небесна родина (сонце, місяць, зірки). Колядницькі гімни означають людину космічною величиною, тотожною небесним світилам, і постає вона органічною часткою всієї Світлобудови.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ
(1909 — 1937)

РІЗДВО

Народився бог на санях
в лемківськмі містечку Дуклі.
Прийшли лемки у крисанях
і принесли місяць круглий.

Ніч у сніговій завії
крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
місяць — золотий горіх.

КОЛЯДА

Тешуть теслі з срібла сани,
стелиться сніжиста путь.
На тих санях в синь незнану
Дитя Боже повезуть.

Тешуть теслі з срібла сани,
сняться весняні сні.
На тих санях Ясна Пані,
очі наче у сарни.

Ходить сонце у крисані,
спить слов'янське Дитя.
Їдуть сани, плаче Пані,
снігом стелиться життя.

(3 книги
"Три перстені", 1934)

засади релігійних ідеологій. Перемога Світла над Темрявою, Тепла над Холодом у космічному Безмежжі, Добра над Злом — у людських вимірах і зумовлює невпинний Рух Світлобуття — власне, одвічні космогенні процеси.

З давніх-давен життя предків наших велося за сонячним річним колообігом. Коли приходить найдовша груднева ніч (вона припадає на зимове сонцестояння 22—24 грудня), у глибинах космічної Теміні потужно розсвітлюється наймогутніше Світло Світового Безмежжя. Цебто, ступивши в сузір'я Перуна-Стрільця, яке є центром Усесвіту, наше Сонце наново "народжується" — починає зростати його теплова потуга. Настає очікуване свято Різдва. Подальший шлях Сонце проходить за 12 діб і посередині цієї відстані — рівно через 6 діб народжується Зоря і Місяць (новорічне свято Маланки—Василя), а закінчується всенародженням Води (свято Водохрестя — Ор-Дани).

Свято Різдва відбувається і як символ усвідомлення видимого і невидимого, людини і душ предків, планетарного засівання нового життя та народження й духовне висвітлення — вивищення кожного, хто опиняється у магнетичній атмосфері святочних дійств. Виходження людської душі у світотворчі ритми, відчуття нею Небесних Благодатей — втіленого і всекосмічного Начала породжує в людині невимовної сили святість. Душа прагне долучитися до одвічних процесів Світлотворення, стаючи органічною його часткою.

Вогнями — запаленим світлом ("живим вогнем" — од тертя двох палиць, як це робилося з передвіку) для готування ритуальних страв, свічок на святочних столах у світлицях осель — наші пращури славили

*Господарський двір
На семи стовпах,
Стовпи точені, позолочені,
А на самім дворі
Стоять три тереми.
Ой дай Боже!*

*Що перший терем —
Красне сонце,
А другий терем —
Ясен місяць,
А третій терем —
Дробні зізвочки.
Красне сонце — сам пан господар,
Ясен місяць — то жона його,
Дробні зізвочки — їхні діточки.*

Возвеличування нашими предками Різдва Всесвіту було їхньою потребою примножити космогенні потуги найвищого неба.

Саме у найдавнішому колядницькому міфіві про Створення Світу — Різдва Світла (Вогню) і Води (він записаний у середині XIX ст. у Карпатах) поетично виображено первісні обшири Всесвіту: "синоє море" — то Правда, тобто Першооснова Світу, "зелений явір" — Райське Древо, а воно і Світове Прадерево або астральна тріада, словом, Чумацький (Молочний) Шлях, що постійно зумовлює з'яву все нових світлотворчих імпульсів у планетарних масштабах для творення нових галактик. "Три голубоньки радоньку радят" — то вищі духовні ества, відастральні сили, що творять нові планети й нові космічні простори навколо них, Святим Духом Творця пройняті. Ось так про світове буття образно мислив наш прапредок-хлібороб ще з незапам'ятної давнини.

Коли не било з нащада світа,
Подуй же, подуй, Господи,
із Святим Духом по землі.

Тогда не било неба, ні землі.
А но лем било синоє море.
А серед моря зелений явір.
На явороньку три голубоньки.
Три голубоньки радоньку радят.
Радоньку радят, як Світ сновати:
— Та спустімеся на дно до моря
Та дістанеме дрібного піску.
Дрібний пісочок посіме ми:
Та нам ся стане чорна землиця.
Та дістанеме золотий камінь,
Золотий камінь посіме ми:
Та нам ся стане ясне небоцько,
Ясне небоцько, красне сонінько,
Красне сонінько, ясен місячик,
Ясен місячик, світла зірниця,
Світла зірниця, дробні зізвочки.

Та не лише урочистим співом колядники спрадавен уславлюють Небесні Високості (Творця Неба, Сонце, Місяць, зорі, рясний дощ). Й по сьогодні колядницькі ватаги Карпат, зокрема у Верховинському районі (а багато років ще за тоталітаризму це вершилося під орудою знаного мольфара Михайла Нічяя) розпочинаються різдвяні дійства перед дверима господи

*Клади калачі з ярої пшениці.
Будуть до тебе з неба гостоньки.
Що перший гостю — краснеє сонце.
А другий гостю — ясен місяць.
А третій гостю — дрібен дощик іде.*

особливим танком — "круглеком" на пошану Сонцеві ясному. Танцюючи по колу — ритмічно похитуючись, вони раптом спинаються, враз упадають на коліна, складають топірцями перед собою хрести — гострими лезами (бартками) до середини кола, а топоріськами до себе, в такий спосіб утворюючи блискучий центр, що уподібнюється сонцю, і кладуть на них свої шапки, куди ґаздиня всипає добірної пшениці. У танцюючому виборі за сонячним рухом вони освячують те зерно, яке таким чином отримує сонячну силу.

Колядування як форма світославлення — це не тільки натхненний спів пісень величальних — найдавніших молитов до Високих Небес, гімнів світових та віншування стихії Сонця, але й такого ж змісту образи колядницькі, оздобі, вбрання їхні. Білі свити, вимержані сакральними знаками, сяючі зорі на шапках колядницьких, палиці храмовидні, символами вирізьблені, з дзвониками... Все це шляхетно узгоджується з урочистим співом, віншуваннями, побажаннями колядницькими. Зосереджені й задивлені вгору — в Космічні Безмежжя, лица колядників, мов зоряний осяйний ряд, постають як символізована таїна одвічної космічної дії. І цілком уречевлені творчі Потуги Небесних Сил і Землі — у колядницькій ватазі священнодійств образи Маланки (Біланки), Кози, сяючої Зорі, Орача з Плугом золотим, Звіздяра.

Колядники, неначе сонячне проміння, що долає незміряні космічні простори, йдуть через доли і гори, через відстані й час, йдуть од віку до віку, з року в рік, від двору до двору, від душі до душі, несучи світлодайну силу величальних гімнів світових. Вони, колядники, є уособленням найдавніших українських традицій та образної персоналізації міфів про посланців небесних, які щороку звіщають народів велику Космічну таїну Різдва Всесвіту, з'яву Творця Всевишнього. За народним космогонічним баченням колядники (їх називають часто) — це: "Божі служеньки", "гості роковії", "три товариші", "троє братів", "три королі", цебто світлоносна тріада — сонце, місяць і зірки (чи сонце, місяць і дощик), — оповиті таємним німбом святості; вони, колядники, заходять у гостину до всеможного господаря і самі собою виявляють оті щороку сподівані на землі небесні благодаті, всляке добро і щастя од Господаря Світу — Бога на літо нове.

Народна пам'ять відтворює їхній образ тріади — космічної триєдності:

*Пане господар, застеляй столи!
Славен, ясен наш милий Боже
на небесі.*

Визнаний дослідник української звичаєвості і народних обрядів дохристиянської доби поет Юрій Федькович зазначив, що прапращури наші ясне сонечко називали Ладом, а свята на його честь — Ко-Ладу (тобто теперішнє свято Різдва). Тих, хто співали величальних пісень Ко-Ладу, звідтоді іменовали "ко-ладниками" — колядниками. (А не з латинських сатурналій чи з грецької термінології, бачте, нами позичене!) Ю. Федькович писав: "Коляда — ясна, велична і свята пам'ятка", а про посланців Світла при цьому зауважував: "...колядники образують тих лицарів, що в старовіцьких часах Божеству служили і святи его контини (церкви) вартували. Для того і тепер мусять бути колядники так світло і хорошо убрані, як тільки може бути".

Колядники завжди були каноном релігійної святості, посланої з Небес нести межі людей вічні благодаті: Світло, Радість, Любов, Добро, Злагоду. За різних історичних епох — доби неоліту, трипілля і в часи пізніші — із глибини пратисячолитів і понині, — за найскладніших умов, триває неперервний світлоносний етнопохід українців у вічність, у якому Дух Нації цілеспрямовано утверджується у своїй Любові, Єдності з Усесвітом, запричетнюється до Творчих Потуг Неба, до його Божественної дії. У цьому космогонічному священнодійстві — наше духовне збагачення і постійне вивищення світоглядних ідеалів, невпинний розвиток культури українського народу.

Завдяки колядуванню наш народ, протягом віків зазнавши численних експансій, зберіг свою ідентичність як космогенетичну субстанцію. Західний учений світ змушений визнати, що українські колядки за художніми ознаками й космологічним змістом не мають аналогів у народній творчості націй планети.

*Нова Рада стала,
Яка не бувала...*

Сьогодні ліне по наших містах і селах, в кожній господі найвеличніше вітування. Це Україна у найвищому летові своєму до Високих небес сяє дорожцями перлами своєї безсмертної Душі.

Задивленої у Всесвіт.
Зачудованої...

Олександр ФІСУН

КОЛО-ЧАКРА, ЧАКРАДЕВ, КОЛОДІЙ

КОЛОДІЙ І ХОЛІ — СВЯТО УКРАЇНСЬКЕ, СВЯТО ІНДІЙСЬКЕ

Серед українських свят, які дішли до нас із сивої давнини, є і трохи призабутий *Колодїй*, відзначуваний упродовж тижня навесні, коли стрічаються весна і зима. Що засвідчує зв'язок свята з Сонцем, бо колісницю Сонця в індійській міфології мчить семерик коней, які символізують дні тижня.

Свято багате на обрядові дії. Першого дня відзначають народина Колодія. Кладуть на стіл полінець і сповивають його — отже, Колодія народився. Тричі обходять довкола столу, славлячи Колодія, Сонце й Весну, потім сідають за стіл: "Почаюймо, люди добрі, наше Сонечко весняне, яке прибуло до нас в образі Колодія". На столі обрядові напої та наїдки. Літніх, недужих і дітей причащають "Колодїсими напоями" з цілющих трав, що їх радять пити особливо кволим. Колодієві напої підносять ще й сварливим та заздрисим (УНМ, 322 — 327).

Колодїй — понеділок сирного тижня, коли справляють *колодку*. *Колодка* тут — полінець: цього дня заміжні жінки прив'язують його до ноги нежонатого парубка. І той мусить *волочити колодку*, поки не відкупиться. *Справляти колодія* — випивати на викуп за *колодку*. А *віддавати колодку* — звичай, коли на Пасху дівчина христосується з парубком і дає йому писанку. За це хлопець має *найняти танець* — замовити музику до танцю.

Колодка — і замок (*взяти в колодки* — замкнути). Що цілком прикладається до заповненого злими зимовими силами Сонця. В'язницю треба одімкнути, щоб сонце вийшло, народилося. *Вбиватися в колодки* — набиратися сили.

Колодїй, сирний тиждень і масляна взаємопов'язані й мають чимало спільного з Холі, індійським святом весни, яке завершує холодний сезон і пов'язується з сонячним богом Вішну — Всевишнім. І для Колодія, і для Холі характерні ритуали, пов'язані з магією родючості; їх, як на дослідників, індоарії принесли з місць свого попереднього проживання, тобто і з України. Обрядово-магічні дії свята на весняне рівнодення близькі до пасхальної обрядовості, що сходиться до язичницьких часів — вона перейшла до пасхальної обрядовості слов'янських народів, серед них і українців.

Колодїй причетний до весняного рівнодення і відзначається в лютому. Холі теж пов'язане з весняним рівноденням і відзначається в місяці пхальгун (лютий-березень за індійським місячним календарем, відлік днів — із середини місяця).

Первісний звичай фарбувати курячі яйця трансформувалася в обливання на Холі один одного розчиненими фарбами, особливо червоною. І в слов'ян, і в індійців червоний колір пов'язаний із родючістю, снагою (барва воїнського стану — червона). На масляну в деяких слов'янських ареалах возять жердину з колесом, яке весь час крутять. А на Холі танцюють довкола жердини з колесом угорі (символом Сонця) і крутять його мотузками.

У Колодїї відчутні сліди матриархату. Це суто жіноче свято — на ньому верховодять жінки. А на Холі дівчина або жінка може залишатися до будь-якого хлопця чи чоловіка. Може навіть безкарно лупцювати його, якщо той не сприймає її залицання.

На Колодія жінки та чоловіки бенкетують і співають сороміцьких пісень. І тільки на Холі можна вживати алкогольні напої й співати подібних пісень. В оселях, на сходках і навіть у храмах декламуються еротичні уривки з "Бгаґавати-пурани" — твору про життя Крішни.

Інша назва Колодія — *Сирний*

тиждень. Навколо "колодки" на столі розставляють вареники з сиром, масло, сметану, яйця й горілку. Для свят Крішніного кола неодмінні молочні продукти, надто кисле молоко, з яким пов'язаний навіть особливий обряд. Сам Крішна — пастух, зріс серед пастухів. Існує безліч оповідей про те, як малий Крішна цупив у пастушок сир, масло, сметану й молоко.

На Колодія танцюють колові танці. А на Холі дівчата й заміжні жінки імітують хороводи юних пастушок навколо Крішни. А Крішна в Індії — бог насамперед жінок.

На Колодія жінки випивають у корчмі на виручені за "колодку" гроші. На Холі гурти ходять по селу з піснями й танцями, а зароблене йде на колективне частування.

Крішна-дитина

Особливість Колодія — соціальна рівність. Тут не важить, багатий ти чи бідний, вищого стану чи нижчого. Те саме маємо і в Холі, найдемократичнішому з усіх індійських свят — на ньому всі рівні. З чого висновують, що свято надзвичайно давнє.

На Колодія навіть пересварені забувають взаємні образи й мирно відзначають свято. На це свято належало миритися. Сьомого дня, з відходом Колодія, на цілий рік мали одійти заздрощі й ворожнеча. Так і на Холі — тут не буває образ, що б хто не витівав.

Степан Килимник схильний гадати, що "колодка" — "узи Гіменей" і що в основі свята — давнє божество шлюбу (УР, 24). В індійській міфології Вішну і його дружина Лакшмі (балт. *Лайме*, слов. *Лада*) пов'язані з одруженням і сімейною злагодою. Коли розгніваний Шіва спопелив бога кохання Каму, той відродився як син Крішни й Рукміні (пор. латиське прізвище *Рукмань*). А Крішна й Рукміні функціонально тотожні Вішну й Лакшмі.

УКРАЇНСЬКЕ КОЛО, ІНДІЙСЬКА ЧАКРА

Коло в назві *Колодїй* може означати — "сонце", "сонячний диск" (*Колесом, колесом сонечко вгору йде*). Українському *коло* відповідає санскр. *чакра*, споріднене з авест. *чахра*, грец. *киклос* і лат. *циклос* — "коло", "колесо", "круг".

У санскриті *chakra* — *колесо, диск, район, округа, спілка, військо, влада* (СРС, 204) і теж пов'язане з Сонцем. Сонце має епітети *Чакра, Чакрабанду*, ("З диском"), *Чакра-вара* — "Брама Сонця" (санскр. *dva-ga* — "двері", "ворота") та ін. (HN, 80—81).

Чакра-диск — атрибут і зброя Вішну-Крішни. Вішну — сонячне божество, а Крішна — його земне втілення. Саме з Сонця-Сур'я викувано диск-чакру для Вішну й тризубець для Шиви. І Вішну має імена *Чакра-гаріт, Чакрадгара, Чакрапані* —

"Чакродержець", *Чакреша, Чакреш-вара* — "Владика чакри", *Чакраудга* — "Озброєний чакрою" (HN, 80—81). Санскр. *чакра* й укр. *коло* творять багато значеннєво тотожних термінів і словосполучень:

чакраяна — віз, укр. *кола* (*Виуди, мила, з коли, покажи личенько родові*);

чакра — обрій. Укр. *видноколо, виднокруг* (*Вже сонце в крузі*);

чакра — гурт, спілка. Пор. *коло родичів, коло друзів*. У запорожців *козацьке коло* (рада), *віщове колесо, судне колесо* — судові збори козаків, *радне колесо* — збори з важливих питань;

чакра — вир. Укр. *коловорот, коловерт, коловертень*;

чакра — коловий танок. Укр. *коло* — танок;

чакра — територія, область. Укр. *околиця, округа*. Індія колись ділилася на округи — *чакри* (*чакли*). Тому був термін *чакрадар* (*чакладар*) — "начальник округи", який сьогодні став прізвищем;

чакрават — вихор. Укр. *круговерт, коловерт*;

чакрадріш — видноколо (санскр. *drish* споріднене з укр. *зринути*);

чакра-в'юха — колове розташування людей або військ (*Увесь поїзд із музиками йде за молодим і стає коло діжі кругом* — *колесом*). Запорожці не раз захищалися, обгородившись возами;

гхаті-чакра, "колесо з глеками" — колодязь. Укр. *колодязь* містить *коло* — "колесо" й означає "колотят", "витягання води колесом". *Гхаті-чакра*, колесо з глеками — сучасний *чигир*. Цей пристрій діставати воду знає ще "Ріґведа". Укр. *коліш* — колесо на валу над колодязем (у хінді *чакрі*). Індійське *Чакрапур* — "Чакропіль" тотожне українському *Чигирин*. А пенджабське воїнське ім'я *Чухир* (похідне від *чакра*) тотожне українському прізвищу *Чигир* (детальніше про *чигир* і *Чигирин*: ТРС, 120—130);

Чакраван, "Наділений чакрою" — ім'я (санскр. *ван* — суфікс, наявний у слов'янських іменах *Іван*-

індійський кіноактор (його дочка — *Швета*).

Індійському *Чакраварті-Чокроборті* відповідає слов'янське прізвище *Коловрат*. Його мав боярин Євпатій *Коловрат*, захисник Рязані від татаро-монголів (XIII ст.). *Чакраварті-Чокроборті-Коловрат* — воїнське ім'я, а в назві *Рязань* якраз і відбито термін на означення воїна — *рад-жанья*. Тож назва *Рязань* означає "Воїнь".

ІНДІЙСЬКИЙ ЧАКРАДЕВ, УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОДІЙ

З українських даних випливає, що Колодїй — давнє, ще дохристиянське божество, якому поклонялися наші предки. Оскільки свято весняне й у ньому виразні сонячні мотиви, то, найімовірніше, йдеться про молоде весняне Сонце, яке увиходить в силу, збільшує день, проганяє холоди й несе тепло. А з ними — весну, пробудження землі, врожай і добробут.

"Ріґведа" знає "колесо Сонця". Важливу роль колесо-чакра відігравало під час обрядів, пов'язаних із двома сонячними фазами — весняним рівноденням (масниці, масляна) і літнім сонцестоянням (Купала). А Колодїй — з масницького циклу (*цикл теж чакра-коло*). На масляну, зустріваючи весняне сонце, возять жердину з колесом, яке весь час обертається; потім це колесо спалюють. У чехів була старовинна гра — пошуку золотого кільця-Сонця, схованого за хмарами й зимовими туманами.

Тож і *Коло* в назві *Колодїй* може уособлювати Сонце й означати "Сонце". А *дії* або *дей* споріднюватися із санскр. *deva* й хінді *dev* — "бог". Прізвище *Дей* побутує в українців, *дей* входить у двоосновні козацькі й сучасні прізвища (*Болудей, Білдей,*

Сонце-Сур'я

Крішни.

Тож у такому разі *Чакрадев* і *Колодїй* означають не лише *Чакра-бог* і *Колобог*, а й *Сонцебог*. Грецький Аполлон — сонячне божество, як і Вішну-Крішна. І теж має диск, що символізує Сонце. Боспорські правителі шанували Аполлона. Скажімо, 180 року до н.е. цар Перісад IV (ім'я має індійські паралелі), підніс знаменитому святилищу Аполлона в Дельфах золоту таріль, яка символізувала Сонце. А грецький Аполлон, індійський *Гопалан-Гопала* й український *Купала* тотожні і функціонально, і походженням імен (ТРС, 93 — 99). Аполлон і Гопалан-Гопала-Купала вічно юні, епітет Аполлона — *Юний бог*.

Тож *Чакрадева-Чакрадев-Чакра-бог-Сонцебог* на означення Вішну-Крішни — значеннєвий двійник *Колодея-Колодія-Колобога-Сонцебога*. Вони пов'язані з народженням Юного, Весняного Сонця. "Влесова книга" знає божества *Вишень* і *Кришень*, а ці імена в нинішніх українців — прізвища. Так само в українців відбите й прізвище *Колодїй*, пов'язане з цими божествами. От хоча б у письменників: поети Василь *Колодїй* і Віталій *Колодїй*, прозаїк Євген *Колодїйчук*.

Слід зазначити й таке: назви свят *Колодїй* і *Холі* (*Хола, Холака*) виявляють фонетичну подібність. Як і англ. *holiday* (*холідей*) — "свято", "канікули" (досл. "святий день"). І як в українців побутує прізвище *Колодїй*, так у англійців побутує прізвище *Холідей*.

Колодїй збирав людей у тісне родинне *коло*. Тому *коло* в імені *Колодїй* може споріднюватися і з санскр. *kula* — "родина", "рід". І тоді санскритське ім'я *Куладева* (хінді *Куль-дев*) — "Родинне/Родове божество" знову-таки відповідатиме українському прізвищу *Колодей, Колодїй*.

Ой спасибі, Колодію,
Що зібрав докупки.
Гостювали, ціпувались,
Аж злипались губки.

СРС — Санскритско-русский словарь. — М., 1978.

ТРС — *Наливайко С. І.* Таємниці розкриває санскрит. — К., 2000.

УНМ — *Товстуха Є. С.* Українська народна медицина. — К., 1994.

УР — *Килимник С.* Український рік у народних звичаях. Кн. II. — К., 1994.

HN — *Gandhi, Maneka.* Hindu Names. — New Delhi, 1993.

Степан НАЛИВАЙКО

Хоровод на честь Крішни

Іван-Йован, Радован, Милован). Ім'я може відповідати слов. *Коливан; чакравартін* — "чакровертун", "колесовертун". Найвищий титул самодержавного царя в Давній Індії, цар над царями. Колись важливий термін, а сьогодні — прізвище *Чакраварті, Чокроборті* (бенгальська форма). Двоє бенгальців із прізвищем *Чокроборті* прислужилися й Україні: один переклав бенгальською давньоукраїнське "Слово о полку Ігоревім", а другий написав для індійських бібліотек підручник української мови. Мітхун *Чакраварті* — відомий

Матирдей тощо). Ім'я *Балодей* засвідчують боспорські написи III століття, як і імена *Сакдей, Хардей, Гермодей* — всі вони мають індійських двійників. Причому імена і прізвища з *дей-дії* не іранські, бо в іранських мовах *дев* несе негатив — "злий дух", "демон". Позитивне *дев* тільки в індійських, слов'янських і грецькій мовах. Тож цілком можливо, що й *Колодїй* містить *дії* — "бог". І що *Колодїй* означає *Колобог, Сонцебог, мовою хінді Чакрадев* (санскр. *Чакрадева*). А ім'я *Чакрадев* справді існує, причому належить воно Вішну-

Як же то приємно, до щемкої радості, опинитися знову в стінах рідної Alma-Mater, Київського Шевченківського університету, де пройшли п'ять щасливих, найкращих у житті, незабутніх студентських років! Ушлюблений університетський фольклорно-етнографічний ансамбль "Веснянка" віншує з 50-літтям творчої діяльності свого, ось уже понад сорок років, незмінного керівника і натхненника, народного артиста України, доцента кафедри геології родовищ корисних копалин Володимира Миновича Нероденка. А для нас усіх, особливо "веснянчат" старших поколінь, він залишається просто Володею. І з перших хвилин вечора відчувалося, що режисюра його проста й щира, вся в кращих традиціях добрих українських звичаїв.

На сходах, що ведуть до великого актового залу, гостей зустрічають вродливі, усміхнені, вбрані в барвисті українські строї хлопці й дівчата з ансамблю. А вже біля входу в зал, за столом, заставленим маленькими філіжанками з водою й горілкою, тарілками з канапками, веселі й привітні "веснянчата" вітають вас: "Пригощайтесь, гості дорогі, хто чим бажає, просимо від усього серця" — все, як велить добрий український звичай: дорогих гаданих гостей вшановують уже на порозі хати.

Веселий гомін, вітальні вигукі... Тут зібралися "веснянчата" всіх поколінь, від найперших, шістдесятих років, до нинішніх, зовсім молоденьких, які тільки-но поповнили ряди студентства і вже встигли прилучитися до ансамблю "Веснянка". На стендах — фото з історії ансамблю, родинні фото Нероденків, адже вся вона, аж до онуків, то серцевина "Веснянки". Роздивляємось себе на фото, таких молодих, завзятих. Пізнаємо одне одного тут, при зустрічі. Радісна, хоч і з присмаком смутку ця зустріч: адже стільки часу не бачились, і не кожного з нас пощадили роки...

Вирує святковий зал. На авансцені у кріслі сидить винувачець цього урочистого зібрання, такий же молодий і стрункий, лиш вуса козацькі відросли та голова памороззю взялася. Та ось на сцену виходить дівочий хоровод. Як завжди, традиційною "Весняночка, паняночка, де ти зимувала" — цією візитною карткою ансамблю, від якого й пішла його назва, відкривається концерт.

Щось тьохнуло в серці від цієї милої знайомої мелодії обрядової весняної пісні. І в уяві пам'яті, мов на екрані, почали розгортатися давні дні "веснянської" студентської юності.

Я співала в хорі ансамблю. Двічі на тиждень ми тренували свої голоси, розучували пісні, а в неділю збиралися разом із танцювальною групою ансамблю, аби розучити, поставити композиції веснянок, народних гулянь, вечорниць. Ми в ті роки були першим таким ансамблем. І бурхливе життя, яке вирувало в університеті в роки "відлиги", і відродження народних традицій, яке розпочалося в Україні, — все це ставило нашу "Веснянку" в особливе, навіть привілейоване становище. Ми стали гордістю університету, тож старалися з усіх сил, аби не осоромити наш рідний вуз. Тому на репетиціях Володя ганяв нас до сьомого поту! Ми розучували фігури вальсу, танго, фокстроту, румби, чарльстону, аби виробити в собі пластику, відчуття ритму. Адже й ми, хористи, не стояли стовпами на сцені, а водили хороводи, пританцюювали, розігрували мізансцени.

"А роки летять, мов розсідані коні..."

Випускник університету, відомий поет і народний депутат Борис Олійник вручає ювілярів Грамоту Верховної ради України — "За духовне подвижництво". Бо він один із тих диваків, на яких тримається світ. Він навчає молодих прекрасного, він несе у світ культурне надбання талановитого і незнищенного українського народу.

Зачитується вітальна телеграма від Уряду, Почесною відзнакою нагороджує Нероденка Міністерство культури і мистецтв, звучить вітання від Київського міського управління культури. Українська Нотаріальна Палата нагороджує ювіляра "Золотим параграфом". Не злічити, ще стільки вітань, дарунків, обіймів, цілунків і квітів, квітів, квітів... А найкращий дарунок — це блискучі виступи його вихованців під бурхливі оплески залу. І поруч з юніми "веснянчатами" танцюють і співають сивочолі ветерани, доценти і професори, кандидати і доктори наук, танцюють з молодечим завзяттям, не поступаючись молодим.

Ось на сцені запальна "Тропотанька"... Дивлюсь, пізнаю своїх ровесниць: Світланка Мальцева,

багатьох куточках колишнього Союзу і за кордоном. Уся Європа дивувалась і захоплювалась не повторною красою українського народного мистецтва, вся Європа співала українських пісень.

Після гастролей до Львова і того величезного фурору, якого наробила "Веснянка" у галичан, тоді ще студент консерваторії Борис Антків організував ансамбль "Черемош". Нині він народний артист України і ось іде на сцену, щоб обійняти свого колегу і вчителя.

Люба "Веснянка", виплекана Нероденком! Ти впродовж десятиліть несла у світи народну пісню і танок, ти ж здружувала і з'єднувала в подружні пари молодих. Шістдесят щасливих подружніх пар повінчала "Веснянка", відкривши дорогу в ансамбль їхнім дітям і внукам. А започаткували цей шлюбний ряд аспірант-геолог Володимир Нероденко і студентка-філолог Галина Шумська. Чарівна Галинка, однокурсниця, що перейняла естафету любові до мистецтва у свого знаменитого діда, народного артиста України Юрія Шумського, а тепер передає її дітям, внукам і "веснянчатам", де працює хормейстером.

Коли, скінчивши черговий та-

ком з'являються його троє внучат, дві дівчинки і хлопчик, які несуть гетьманські атрибути: шапку гетьманську, шиту золотом червоного оксамиту кирею і булаву: одягайся як годиться, діду!

— А де сидить гетьман? — продовжує далі пан полковник. — Не годиться сидіти гетьманові в простому кріслі. Гей, джуро! Сідало гетьману!

Джуро, один із хлопців ансамблю, виносить на авансцену крісло, уквітчане гірляндами квітів,

пенка-Карого "На перші гулі". І в кіно він залишив сліди свого мистецького дару. Для фільму "Тіні забутих предків" разом зі своїми "веснянчатами" поставив для павільйонних зйомок обряд посаження. Ставив танці та обряди до фільмів "Ніч під Івана Купала", "Ой, не ходи, Грицю", "Москаль-чарівник". В українсько-канадському фільмі "Ніч у маю" "Веснянка" виконувала веснянські обряди. А скільки весільних обрядів, купальських веснянок, подільських судимських відтворив ансамблем! Моги "Веснянка" панакхиди

благословний багато життя України, при отець Олег Кат богослов'я ого права дусемінарії Київ-

ського патріархату відзначив, що з легкої руки Нероденка на Дніпрі в Гідропарку відродилося свято Водохрещі. Він же був ініціатором заснування церкви Івана Богослова на Володимирівій горі. "Веснянка" першою відтворила і обряд Масниці.

А ще ж Володимир Минович — прекрасний фахівець-геолог.

За 48 років геологічної практики Володимир Минович зібрав силу-силенну колекції, яким немає ціни. Він зібрав найбільшу в світі колекцію білімітів, предків сучасних кальмарів. А хто ж може нині, в наш час, пройтися вздовж усіх річок Північного Кавказу, пройти по Волзі, в Туркменістані?.. Володимир це зробив. Пройшов він і всю Україну. Тисячі кілометрів зміряв невтомний геолог, несучи в серці українську пісню.

Пошановуючи численні цінні відкриття Володимира Миновича в геології, колеги з Москви й Петербурга (тоді ще Ленінграда) зафіксувала його ім'я в палеонтологічній номенклатурі. А в Карпатах його ім'ям названо потік.

Схвилювано, зі слезами на очах дякував Володимир Нероденко за те велике свято, за той сплеск любові й пошани, який влаштували йому "Веснянка", колеги і всі ті, хто не перестав захоплюватися невичерпній силі його мистецького, наукового і людського таланту. Університетські стіни слухали щирі слова подяки і побажання здоров'я і щастя на багаті літа цій незвичайній людині за те, що через усі труднощі й незгоди він мужньо проніс прапор української культури, в найгірші часи плекав нашу мову і пісню. За те, що зароджував у молодих душах українську ідею, прилучав до цілющих джерел народної творчості, за те, що вчив і вчить любити Україну.

Людмила КОЧЕВСЬКА

СВЯТО ЗРІДНЕНИХ СЕРДЕЦЬ

Леночка Безпалова, Женя Циба... Як легко, граційно, темпераментно. Ох, дівчата! А якими чудовими голосами виводять привітальну жартівливу коломийку Женя Хотян, Ліля Манза, Ізольтя Пархоменко!.. А хлопці — Коля Величко, Борис Мандрик, Віля Лаунець... Орли! Воістину, хто пізнав "Веснянку", пив із цілющого джерела її життєдайної енергії, від того втікає старість.

Чи давно були перші гастролі і навколишні села Київщини? Коли клуби, холодні, нетоплені, не вмщали всіх бажаних побачити "такий гарний концерт та ще й задушно, не те, що та хвілармонія, здере гроші, а таке, ні се, ні те покаже". А сиві бабусі змахували сльозу: "Господи, як добре, що хоч на старості довелось побачити, як ми дівували, як виспівували на вечорницях"... А далі — незабутні гастролі в

нок, виконавці виставили щитки із числами, скільки років кожен із них віддав "Веснянці", зал заграмів оваціями: серед учасників ансамблю були артисти з 25-літнім стажем!

Того грудневого вечора в університетському актовому вирувало свято зріднених весносівних сердець. Упродовж майже чотирьох годин тривало це веселе дійство, але ніхто не відчував утоми... Тоді ж мені розповів хтось із "веснянчат"-ветеранів, що недавно один недолугий чоловік спробував стверджувати, ніби "Веснянка" себе віджила, вже не потрібна. Мені таких людей просто шкода. Вони або нічого не хочуть розуміти, або, що набагато гірше, ненавидять Україну.

Гримлять акорди "веснянського" оркестру (в мої часи не було такого). Музику виконують улюблений Нероденком "Козацький марш". А на сцену виходить бравий полковник міліції, випускник юридичного факультету і теж "веснянчанин" Анатолій Гусак.

— А чому це ти, гетьмане, без гетьманських клейнодів у таке свято? Я ж сам вручав їх тобі на 40-річчя "Веснянки"!

— Та вдома клейноди, — якось ніяково відповів Володимир Минович.

— Так не годиться. Гей, онуки, — командує далі пан полковник, — а винесіть гетьманські клейноди!

Перед здивованим Нероден-

вінками і стрічками. Але вигадники і дотепники "веснянчата" озули кожну ніжку того "сідала гетьманського" в червоні чобітки! Оплески, захоплені вигукі і дружне клацання фотоапаратів — дотепна вигадка вже немає.

"Веснянчата" із вдячністю назвали імена тих, хто допомагав Нероденкові вести ансамбль до визнання і триумфу — Василя Уманця, Елеонуру Виноградова, Олександра Швиденка, Ліну Кримську... Не всі з них змогли прийти на свято, декого вже немає.

А роки летять... Чи давно були малесенькими доньки, Лада і Ярослав? У цей святковий вечір вони, дві тонкостанні й стрункі красуні, витанцюють на сцені запальний "Гонивітер" разом з батьком, Володимиром Нероденком. А мама Галя, Галина Іванівна, увесь концерт стоїть за лаштунками, переживаючи і контролюючи кожен черговий вихід "веснянчат".

Свято сердець... Народна артистка України Євдокія Колесник, вітаючи ювіляра від Національного оперного, виконала пісню "Чотири воли пасу я". Вона не могла приховати радісного здивування від свого шаленого успіху: "Я не чекала такої вдячної аудиторії..."

Скільки Бог дав одній людині, цьому простому і чудовому хлопцеві Володі Нероденку, цьому доброму чаклунові з села Малої Бугаївки, що у Васильківському районі на Київщині! Народний артист України, керівник "Веснянки", член художньої ради при Київському міському відділі культури, доцент геологічного факультету. А впродовж багатьох років він як хореограф ставить мізансцени в оперному театрі у виставах "Наймичка", "Ярославна — королева Франції", "Купало". У дитячому музичному ставить "Зиму і весну" Миколи Лисенка. Ставить танці до вистави КДІТМУ ім. Кар-

СМАК РІЗДВА МАРІЇ БУРМАКИ

Намагаюся заперечити собі, але згадую, що саме смак різдвяного свята я зрозуміла і збагнула, коли почула про нього розповідь співачки Марії Бурмаки. Тоді ще зовсім юнкою Марічка з таким запалом, апетитом розповідала про всі традиції, які вона вивчала як філолог-фольклорист під час навчання чи практики, чи просто закохавшись у це свято з усіма його атрибутами. І часничок під скатертину, і вербички, і кутя, щоб була запашною та на медах, і дванадцять страв на столі, які, на глибоке переконання Марічки, готувати мусить господаря дому. Так робить вона, і спогади про свято від цього не набувають мелодій мученицької долі. Закоханий у життя і все живе Близнюк (а це зодіакальна доля співачки) має природну потребу і на альтернативне життя-буття. Для Марічки подорожі в Інтернет і накопичення інформації планетарного масштабу — це також потреба її інтелекту, який за станом свідомості є, у всіх аспектах, непересячним. Погодьтеся, Марічка Бурмака, яку більшість шанувальників ніколи не забудуть, як дівчинку з Харкова, з гітарою, що так широко співала про волю і незалежність на барикадах у Києві під час студентського голодування, росте і продовжує дивувати. Назва попереднього альбому "MIA" — це інтернет-версія імені співачки і музичний матеріал, що побудований на глибинній українській мелодії, вражає стильністю і неповторністю, якої можливо досягнути лише у випадку, коли людина глибоко відчуває своє коріння і тягнеться до світла знань. Саме такою ненаситною до пізнання світу і життя є Марічка. Крок за кроком і рік за роком вона нарощувала поверхні своїх духовних замків на міцному фундаменті знань.

Згадавши про минуле і сьогоднішнє, тобто свята і будні, слід зауважити, що слава не зіпсувала характер і

не зробила з неї особу, яка може претендувати... на одіозну і амбіційну жінку. Марічка й досі з ангелом у душі, що по-дружньому щиро сів на її плече напередодні Різдва Христового і порадив заспокоїтися, бо йти далі видно куди. А просто кажучи, напередодні свят вийшов її альбом "Із ангелом на плечі", що став подарунком до свят її шанувальникам. Частиною пісень співачка мала нагоду презентувати у концертній програмі "Нові мелодії різдвяної ночі" і її участь стала найорганічнішим моментом концертної вистави. Вона не співала... Молилася піснями своєї душі. Одним словом, улюблене свято, Різдво Христове, 2002-го стало підсумком, своєрідним духовним звітом співачки, бо і презентувати пісні, що увійшли до цього альбому, довелося на сцені Національної опери. З її тремтливим, затишним голосом, схожим на неповторний тембр Анни Герман, схожим, але впізнаваним і магічним тембром Марії Бурмаки, певнішої, конкурентоспроможної, тої, що колись від імені свого покоління заявила: "Ми йдемо!" і почала робити все для того, щоб самоствердитися і збутися, а спроможність конкурентам доводити не мітинговими аргументами, а конкретними справами. На сьогодні вона — аспірантка Інституту журналістики і сподівається через деякий час захистити дисертацію й ще міцніше і солідніше утвердитися. На "Продакшн студії" виходить програма "Створи себе", автором і ведучою якої є заслужена співачка України Марія Бурмака. Два альбоми за рік ("Mia" та "Із янголом на плечі") — це також не просто багато — суперуспішна робота. Готувалася сольна програма, яка буде наступним кроком у кар'єрі співачки. Знято два відеокліпи на пісні з альбому "Mia" і відбулися проби Марії Бурмаки як польської співачки, що дуже сподоба-

Фото О. Кутлякметова

лося і їй і полякам. На фестивалі "Мальви", що проходив у польському місті Плоць, її виконання пісні "Янголохоронець" дуже сподобалося полякам і надалі планується запис альбому "польської" Марії.

Погодьтеся, немало зроблено лише за один рік, тому і настрої в співачки різдвяно-ангельський і в гості до редакції газети "Слово Просвіти" погодилася завітати і засіяти, і заспівати, і від щирого серця побажати "збільшити тираж, і захопити читачів побільше, і "розкрутитися", і не заблукати серед лісу, у хащах жовтої преси, стати газетою з газет і частіше звертати увагу на популярних українських виконавців, яким іноді не вистачає просто теплого журналістського слова".

У різдвяні дні спілкувалася з Марією Бурмакою
ЛЕСЯ САМІЛЕНКО

НОВИНИ ВІД ОЛЕКСАНДРА ЄВТУШЕНКА

"Королівські зайці", "Казки королівства А'Мазох". Атлантік, 2001

Протягом двох останніх років ця львівська група здійснила декілька вдалих живих акцій у столицю. Минулого року в рамках кінофестивалю "Молодість" "Зайці" представили свій дебютний альбом "Undlugged. Український альтернативний романс". Альбом і виступ були прийняті "на ура" і навіть хтось із журналістів назвав солістку (і лідера групи) Лесю Герасимчук "нашою українською Земфірою". Причиною, вірогідно, стало те, що Лесині пісні звучать дивовижно пронизливо і лірично, водночас — це абсолютно сучасний саунд. Другий альбом "Казки королівства А'Мазох" з'явився якраз перед початком чергової "Молодості" і також був представлений у рамках культурної програми кінофестивалю. Назва диска викликана позицією самої групи: вони грають альтернативний рок у сполученні з віршами українських класиків і роблять настільки по-своєму, що все це збоку виглядає як культурний мазохізм. Сімнадцять пісень із "Казок" — це своєрідний мікс із студійного матеріалу, записів, зроблених на концертах в київському блюз-клубі "Баді Гай", і пісень, записаних у режимі "Undlugged" (тобто без електричних інструментів). Все разом сприймається як повна пісенна сюїта чи як музична подорож у світ високих щирих почуттів і переживань. Ловиш себе на думці: як мало таких музичних одкровенень у наших теперішніх діячів поп-культури...

"Брати блюзу", "Vienna woods", Атлантік, 2001

Нещодавно в Українському Домі був презентований міжнародний музичний проект "Брати блюзу — музика без кордонів". Дивно, але факт: паралельно з розкрученими комерційними шоу відбуваються музичні акції вищої художньої якості. І відбуваються вони якось "у тіні", в суперкласній атмосфері і без ажіотажу. Саме такою була "Музика без кордонів", авторами якої є гітарист-віртуоз із Нідерландів Ренс Ньюленд, швед і гітарист із Канади Лайанел Лодж та клавішник групи "Брати блюзу" Мирослав Левицький. Усі втрое створюють прекрасну музику, та вся сіль проекту полягає в поєднанні класичного, рокового та джазово-етнічного напрямків в один потужний звук, звуковий потік. Крім того — це поєднання трьох шкіл — західноєвропейської, яку представляв Ренс, північноамериканської — відповідно Лайонел і східноєвропейської у виконанні Мирослава. Диск "Віденський ліс" — це тільки якась частина проекту "Музика без кордонів". Цей матеріал виник як результат спонтанної студійної сесії у Відні (Австрія), був спродюсований Ренсом і Мирославом. "Віденський ліс" — це ніжна пасторальна музична медитація у стилі нью-ейдж, у процесі якої й відбувається таїна з'єднання різноманітних музичних культур і шкіл. Емоції від прослуховування ті самі, що і після концерту — хочеться ще!

О. Дзекун та О. Дробна після прем'єри

Чи читали ви "Ніч перед Різдом" Миколи Гоголя? Із цим запитанням я, під враженням переглянутої вистави, зверталася майже до всіх своїх знайомих. Відповідь була практично однозначною: авжеж, це та історія про коваля Вакулу, що закохався у вередливу Оксану, та про Солоху, та ще про Пузатого Пацюка, якому вареники самі до рота лізли. Одним словом, звичайна собі різдвяна казочка. Я, власне, і сама так думала. До зустрічі з Олександром Дзекуном, який висловив дещо інші думки з цього приводу.

Усі звикли дивитися на Гоголя як на ре-

«СОН У РІЗДВЯНУ НІЧ», АБО Ж ВЕРТЕП ОЛЕКСАНДРА ДЗЕКУ-

Чудовим різдвяним подарунком театралам стала нова прем'єра Київського Державного театру оперети "Сон у різдвяну ніч". Успіх вистави — результат співпраці чотирьох митців: композитора Ігоря Поклада, автора римованого тексту Олександра Вратарьова, режисера-постановника та автора лібрето Олександра Дзекуна і молоді художниці Олени Дробної. Незаперечно, що тільки тоді традиції будуть живучими, коли вони природно вплітаються в канву сьогодення.

аліста, — говорить Олександр Іванович, — адже провідною темою його творчості є чорт. Загадковість потойбічного життя, слабкості людської, одвічна боротьба світла й темряви — ось що найбільше хвилює письменника. "Ніч перед Різдом" — це дуже релігійний твір, це містерія, — заявив Олександр Дзекун, і, власне, створив містерію. Велика драбина, що розташувалася по центру сцени, мала символізувати духовне сходження людини (до речі, драбина — за знанням О. Дзекуна — є невід'ємним атрибутом усіх його гоголівських вистав).

А чи можете ви увявити собі вертеп без українських колядок і щедрівок? І тут ми підійшли до того, з чого варто було б і розпочати — до музики Ігоря Поклада. Адже традиційно саме композитора вважають автором музичної вистави. Він просто зачарував своїми мелодіями, що настільки злилися, зріднилися з українською піснею. Розкішний хор став окрасою вистави, свою яскраву музичну характеристику отримав кожен персонаж, а сучасне естрад-

не аранжування напрочуд легко й емоційно сприймалося глядачами. Словом, музика стала головною "винуватницею" незаперечного успіху нової постановки.

Благодать. Ніби ви й самі стали учасником містерії і прилучилися до найбільшої й найщасливішої події в історії людства — народження Сина Божого. Але одразу відчувається й присутність гоголівського чорта, котрий "ніде й усюди". Спершу він зовсім не здається страшним, а навіть лірично-сентиментальним, як і "відьма на мітлі дивної краси". Наступна за цим сцена відьомського шабашу не віщує нічого поганого і ви із задоволенням поринаєте у чаклунство різдвяної казки, в якій Катерина II починає співати напрочуд солодко, галантно й мелодійно. Але не йміть віри цим солодким речам — про це попереджає режисер, коли зодягає імператрицю точнісінько у відьомське убрання і кладе чорта їй до ніг.

А що ж "славна козацька старшина"? Може, обурилася на те? Таж ні. Схилила й голову, й коліна, ще й подякувала, як годиться. А у відповідь на владне: "Встань-

те!", — пролунало: "Не встанемо, мамо, ніколи!"

Зізнатися, невітніше це видовище (особливо, коли так наочно) — відважні запорожці, що розпростерлись під імперським каблуком. Ось тобі й різдвяна казочка, ось тобі й Микола Гоголь. Виявляється, зовсім не про Вакулу він хотів розказати, і не про Солоху, і не про вареники. А про те, як малороси державу свою, свободу і волю на срібні черевки проміняли! І тут-таки схилився перед талантом великого письменника: так влучно і так безжалюно міг висміяти лише він. І скільки тут болю, і скільки любові до своєї України.

В основу лібрето нової постановки ліг україномовний оригінальний текст (а ніяк не переклад) нашого з вами сучасника Олександра Вратарьова, вистава не стала від цього менш гоголівською. Гоголівський дух, гоголівська суть, його біль та любов зробили лише більш явними, близькими й зрозумілими. Бо автори нового "Сну у різдвяну ніч" ще раз довели просту істину: важливі не слова (як часто вони бувають оманливими!), важливий той прихований зміст, що криється поміж рядками.

Оксана ХРИСТОЛЮБСЬКА

ДІДУХ — НА ТЕПЛИЙ ДУХ!

Мабуть, жоден народ не має такого багатющого розмаїття святкових різдвяно-новорічних празників, як наш. Цьому, як на мене, сприяли історичні реалії: упродовж століть, незважаючи на протидію дохристиянських і власне християнських елементів, у повсякденному побуті співіснували три догмати: анімізм, себто оживлення, анінізм, тобто одухотворення, і, нарешті, антропоморфізм — своєрідне олюднення. Все це разом узяття тісно поєднувало людину з довколишнім світом, робило її невід'ємною часткою природи, серед якої вона жила, яку відповідно шанувала й одухотворяла.

Найповніше це простежується в обрядодіях Новолітвання. Щоправда, наші далекі пращури Новий рік відсвятковували в березні — під цю пору вже оживала природа: сокорушили дерева, таловодили пагорби, озвучували довкілля голосисті поклики невідлітних в ірій птахів. Однак з упродовженням християнства на наших землях Новоліття перенесли на вересень, а згодом — на січень, щоб уніфікувати загальноєвропейське, а відтак і вселенське літочислення.

Що там та як, але кілька поколінь призвичаїлися до сучасних різдвяно-новорічних обрядодій — Різдва, Василів (старого Нового року) та Водохрещя. Упродовж двох тижнів наші пращури пишно відсвятковували їх. Варто пригадати одну з колядок:

*Та прийдуть до тебе
Три празники в гості:
Що перший же празник —
Святеє Роджество.
А другий же празник —
Святого Василя,
А третій же празник —
Святе Водохреще.*

Тому спробуймо бодай коротко відновити в пам'яті наші давні традиції.

МЕЛАНКИ, ВАСИЛЯ АБО СТАРИЙ НОВИЙ РІК. Напередодні Василів, себто ввечері 13 січня, дівчачі гурти обходили сільчан і під вікнами наспівували величальні щедрівки на честь господарів та їхніх дітей, за що їх причащали смаковитими віддарунками. Опівночі чи вдосвіта господар із сином відносили в сад дідуха (солон'яного куля, котрого ставили на покуті перед Різдвом), частину спалювали, а з решти робили перевесла, якими підв'язували фруктові дерева — щоб щедро родили яблуні та груші.

Традиційно було зазвичай удосвіта засівати зерном оселі сільчанам. Переважно це робили підлітки або ж парубки. Зайшовши до хати, полазник — а саме так називали засівачів —

накликав:

*Сійся, родися, жито, пше-
ниця,
Всяка пашниця,
На щастя, на здоровля
Та на Новий рік,
Щоб уродило краще, ніж
торік!*

Юних посівальників ощерували яблуками, грішми чи смаковитими пірїжками, котрі спеціально випікали й називали василями. Вважалося, що чим більше полазників перевідувало оселю, то щасливішим буде грядущий рік. Вірили також: якщо у Новому році до хати першим завітає чоловіча стать, то у родині будуть статки, а коли жіноча — на лихе. Ось чому засівальниками мають бути хлопчики чи чоловіки.

На Василів також готували кутю, яку називали щедрою, бо вже можна було вживати м'ясні страви: передріздвяна, як ви знаєте, називається багатою.

ВОДОХРЕЩЯ. Цим празником, яке припадає на 19 січня і пов'язаний з освяченням води, завершуються так звані різдвяно-новорічні свята. Напередодні готували третю кутю, яка називається голодною. Після вечері горщика чи казанця, в якому варилася страва, виносили на подвір'я, вишкрібали залишки під постук макогонів, прикажучи:

*Тікай, кутя, із покутя,
А узвар йди на базар,
Паляниці, лишайтесь на
полиці,
А дідух — на теплий дух,
Щоб покинути кожу!*

Обрядодія "Проганання куті" супроводжувалася символічними пострілами з рушниць. Кожен мисливець вважав за честь зробити це тричі — "щоб вовки не нападали на коней та овець". Відтак це дійство мало ще одну назву — "Розстрілювання куті".

Вранці на річці чи ставку біля ополонки ставили витесаний з льоду хрест, обливали червоним буряковим квасом і батюшка освячував воду. Така джерелиця вважається вельми цілющою од всіляких хвороб, а тому майже в усіх оселях тримали водохрещанку до наступного дійства.

На цьому, власне, й завершувався найпоетичніший цикл трьох значущих свят. Звісна річ, я лише контурно зупинився на них, хоч у побуті існувало значно більше дійств. Тому напередодні цих празників хочу побажати всім вам смачної куті і дзвінкої коляди.

Василь СКУРАТІВСЬКИЙ

Фото О. Ващенко

ГОСТЮЄМО І ГОСТИМО

У львівському часопису "Просвіта" найкращі поради читачам дає пані Климентина. Сьогодні ми запросили її на сторінки нашого тижневика. Отож: як приймати гостей по-львівськи, радить усезнаюча Климентина.

Прийняття бувають різні, отож різні й вимоги до столу.

Невелика дружня вечірка з обмеженою кількістю осіб. Можна подати канапки до горілки чи вина і солодке до кави чи чаю.

"Тематичне" запрошення. Можна запросити "на фаршировану рибу" чи "новий рецепт піци". Тоді подаємо лише одну — обіцяну — страву, можна щось солодке на десерт.

Прийняття на іменини на 15–20 осіб передбачає трохи більше (але не обов'язково). Звичайно починаємо з канапок чи холодних закусок, потім — гаряча страва і солодке.

Свята мають свої закони. Після тривалого посту — наприклад, передріздвяного — частуємось шинками, ковбасами, паштетами, традиційним медівником, маківником.

Колись мене запитали, чи добре, коли столи вгинаються від надміру страв. Отож відповідаю: надмір у подаванні на стіл, як і в одязі, прикрасах, косметиці — ознака відсутності смаку.

Перша засада святкового столу — гарне і раціональне накриття.

Якщо подаватимемо тільки холодне м'ясо, салати — ставимо одну тарілку з ножом (праворуч) і виделкою (ліворуч). Якщо плануємо ще гаряче — дві тарілки (менша на більшій), два ножі і дві виделки (їх кладемо в порядку використання: скраю менші, ближче до тарілки — більші). Келихи ставимо перед тарілками, найправіше — малий на горілку, ближче до центру — на вино, зліва — на воду. Щодо господи-

ні:

- не слід заставляти стіл великою кількістю полумисків, салатниць (подана риба стоїть на столі, доки її їдять, подаємо холодне м'ясо і салати до нього — рибу забираємо, подаємо гаряче — холодне забираємо, подаємо солодке — забираємо все, що було перед тим).

- пляшок на столі не ставимо або ж ставимо якнайменше;

- ввічлива господиня ніколи не чіпляється до когось одного із проханням щось з'їсти, вона звертається із загальним проханням: "Дорогі гості, частуйтеся";

- не можна настирливо припрошувати, подаючи комусь полумисок, після одного "дякую" полумисок передаємо далі;

- до алкоголю ніколи не можна припрошувати, тим більше силувати, це — дуже поганий тон.

Варто знати деякі умовності, прийняті не тільки в галицьких домівках, а й у Європі. Кладучи на тарілку ніж і виделку навхрест, даємо зрозуміти, що ще повернемося до частування, кладучи паралельно —

КОШИЧКИ З ГРИБАМИ

З крихкого (пісочного) тіста спекти у формочках солоні "кошички".

Фарш: 4-5 сушених грибів, 0,5 скл. рису, велика цибулина. Зварити гриби в малій кількості води до м'якості. Рис, навпаки, у великій кількості води (1л) до повної готовності. Дрібно посічену цибулю засмажити на олії до ясно-жовтого кольору. Все змолоти на м'ясорубці, додаючи сіль і перець до смаку. Додати навар від грибів, ложку-дві сметани, збити міксером — ножами для пюре.

Подавати підігрітими до борщу, прикрасивши кожен кошичок листочком зеленої петрушки.

ОСЕЛЕДЦІ МАРИНОВАНІ "РОЛЬМОПСИ"

Почищені оселедці порізати вздовж на смужки 2 x 8 см (1,5 x 6). Змастити дуже тонко гірчицею і покрити тонким шаром дуже дрібно січеної цибулі. Скрутити і скріпити (проколоти наскрізь) шпичкою. Скласти в літровий слоїк, залити маринадом.

Маринад. Вода, оцет (до смаку), цукор (1 ч. л. на 0,5 л рідини), лавровий листок, чорний перець горошком і англійський перець.

що трапеза закінчена, і припрошувати нас більше не треба. Якщо в келиху залишається ще хоча б краплина — це сигнал, що більше наливати не треба.

Існує тверде правило: за столом про страву не говоримо. На закінчення треба подякувати за гостину, можна додати щось на зразок: "У цьому домі на столі завше дуже смачні страви", але тривалий час нахвалювати за столом — поганий тон. Застольна розмова має бути світською, і господарі повинні дбати, щоб тем не забракло.

Як сідаємо за стіл і встаємо з-за нього? Першими сідають найстарші гості. Якщо гостей багато — перед тарілками розставляємо картки з іменами та прізвищами. Якщо гостей небагато — розсаджують господарі, підводячи гостей до їхніх місць, дбаючи, щоб посадити поруч людей, які будуть взаємно задоволені цим товариством. Найпочесніше місце — напроти вхідних дверей, там садовлять найповажніших гостей. Далі — приблизно "по старшині". Частування починається від найстарших. Ніхто не встає з-за столу, доки всі не закінчили трапезу.

На закінчення — кілька святкових рецептів.

- Веселих Свят!

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
Передплатний індекс 30617.
Зам. № 3301202. Наклад 5000.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.